

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra profesního a personálního rozvoje

Univerzita třetího věku jako součást systému celoživotního učení

Bakalářská práce

Autor: **Zuzana Mocsonokyová**

Vedoucí práce: **PhDr. Mgr. Marie Hanušová**

2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Zuzana Mocsonokyová

Poradenství v odborném vzdělávání

Název práce

Univerzita třetího věku jako součást systému celoživotního učení

Název anglicky

University of the third age as a part of lifelong learning system

Cíle práce

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit, pomocí dotazníkového šetření, co motivuje seniory k návštěvě Univerzit třetího věku, a zda celoživotní vzdělávání pomáhá uspokojovat potřeby generace seniorů.

Dílčím cílem bakalářské práce je v teoretické části objasnit pojmy jako jsou celoživotní vzdělávání, U3V, možnosti seniorů na ČZU, motivace a potřeby.

Metodika

- 1.krok: Nastudování vybrané problematiky v informačních zdrojích a průběžná konzultace s vedoucím práce.
- 2.krok: Vymezení terminologie a zpracování teoretické části s použitím odborné literatury a elektronických zdrojů.
- 3.krok: Praktická část, dotazníkové šetření. Realizace průzkumu pomocí dotazníků, které budou zaměřeny na zjištění potřeb a motivace účastníků U3V. Respondenty budou účastníci Univerzity třetího věku na ČZU V Praze.
- 4.krok: Shrnutí, vyvození závěru, soupis literatury a daných zdrojů, soupis příloh.
- 5.krok: Bakalářská práce bude odevzdána na studijní oddělení do 31.března 2016.

Doporučený rozsah práce

Dle pokynů pro psaní bakalářských prací

Klíčová slova

univerzita třetího věku, celoživotní vzdělávání, senior, stáří, potřeby, motivace

Doporučené zdroje informací

BENEŠ, M. *Andragogika*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2580-2.

BOČKOVÁ, V. *Aktuální problémy výchovy a vzdělávání dospělých : Určeno pro stud. oboru andragogika FF UP*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1994. ISBN 80-7067-358-3.

MŮHLPACHR, P. *Gerontopedagogika*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004. ISBN 80-210-3345-2.

NAKONEČNÝ, M. *Emoce a motivace*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973,

VETEŠKA, J. *Aktuální otázky vzdělávání dospělých: andragogika na prahu 21. století*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011. ISBN 978-80-7452-012-9.

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – IVP

Vedoucí práce

Mgr. PhDr. Marie Hanušová

Garantující pracoviště

Katedra profesního a personálního rozvoje

Elektronicky schváleno dne 9. 3. 2016

Mgr. Jiří Votava, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 9. 3. 2016

prof. Ing. Milan Slavík, CSc.

Ředitel

V Praze dne 10. 03. 2016

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářkou práci na téma:

Univerzita třetího věku jako součást systému celoživotního učení

vypracovala samostatně a použila jen pramenů, které cituji a uvádím v seznamu použité literatury.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním dle zákona č.11/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Jsem si vědoma, že moje bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitní databázi a bude veřejně přístupná k nahlédnutí.

Jsem si vědoma, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č.121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení §35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

.....

(podpis autora)

V Lánech dne 29.března 2016.

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala PhDr. Mgr. Marii Hanušové za odborné vedení, cenné rady, věcné připomínky a především za vstřícnost při konzultacích, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnovala. Mé poděkování též patří FLD (Fakulta lesnická a dřevařská) České zemědělské univerzity v Praze za ochotnou spolupráci při získávání dat pro praktickou část práce.

Abstrakt:

Bakalářská práce s názvem „*Univerzita třetího věku jako součást systému celoživotního učení*“ je zaměřena na Univerzity třetího věku a jejich zájemce, tedy na lidi v postproduktivním věku a jejich motivaci ke vzdělávání. V teoretické části jsou na základě odborné literatury charakterizovány možnosti vzdělávání seniorů a motivace a potřeby zaměřené na seniory. Dále je charakterizován vývoj a vznik Univerzit třetího věku (U3V) a shrnuty možnosti vzdělávání na Univerzitě třetího věku na České zemědělské univerzitě (ČZU) v Praze.

Praktická část se věnuje průzkumu, konkrétně dotazníkovému šetření, v rámci něhož byli osloveni respondenti z kurzů U3V na ČZU v Praze. Na základě sesbíraných dat jsou v závěru práce zhodnoceny vstupní hypotézy s výsledky dotazníkového šetření a vyhodnoceno, co seniory ke vzdělávání motivuje.

Abstract:

The bachelor's thesis „*University of the third age as a part of lifelong learning system*“ is focused on the University of the Third Age and their candidates, who are people of retirees and their motivation for learning. In the theoretical part are characterized possibilities of senior's education and motivation, and needs which are focused on seniors. In the next part of bachelor's thesis is characterized by the development and establishment of the University of the Third Age (U3A) and summarized the possibilities of education at the University of the Third Age at CULS Prague (Czech University of Life Sciences Prague).

The practical part is devoted to a survey, exactly the questionnaire survey, for which were approached the respondents from courses U3A at CULS Prague. The results of collected data are compared with the input hypotheses and assessing what motivates seniors to education in the final section of bachelor's thesis.

Obsah

1	Úvod.....	9
2	Cíl a metodika	10
3	Celoživotní učení (vzdělávání)	11
3.1.	Vzdělávání dospělých	12
3.2.	Vzdělávání seniorů.....	13
3.2.1.	Motivace.....	16
3.2.2.	Potřeby.....	18
3.2.3.	Vnímání seniorů společností	20
3.2.4.	Univerzity třetího věku.....	22
3.2.4.1.	Historie U3V	22
3.2.4.2.	Přípravný kurz pro studium na U3V	23
3.2.5.	Další možnosti vzdělávání dospělých	23
3.2.5.1.	Akademie třetího věku	23
3.2.5.2.	Univerzity volného času	24
3.2.5.3.	Experimentální univerzity pro prarodiče a vnoučata	24
3.2.5.4.	Virtuální univerzita třetího věku	24
3.2.5.5.	Kluby seniorů	25
4	Univerzita třetího věku ČZU	25
5	Dotazníkové šetření.....	27
5.1.	Dotazník.....	27
5.2.	Výsledky šetření.....	28
5.3.	Shrnutí	50

6 Závěr	53
Použitá literatura	54
Seznam obrázků a grafů.....	56
Seznam příloh	58

1 Úvod

Vypělost světa v 21. století dramaticky ovlivňuje délku našich životů. Především v hospodářsky vyspělých státech, které významně ovlivňují kvalitu života, dochází k výraznému stárnutí populace. Ve společnosti tak přibývá seniorů, pro které je stále důležitá aktivita, pocit užitečnosti a potřebnosti a neméně důležité je pro ně zapojení se do společenského dění. Kvalita života se váže na uspokojování potřeb fyziologických, sociálních a psychických. K uspokojení těchto potřeb podstatně přispívají i vzdělávací aktivity, díky nimž se senioři cítí důstojněji a spokojeněji.

Jednou z forem vzdělávání seniorů je vzdělávání na Univerzitách třetího věku, na které se má bakalářská práce zaměřuje. Specifičtěji se jedná o motivaci seniorů ke vzdělávání, neboť není mnoho průzkumů, které by se danou problematikou zabíraly. Práce je teoreticko-empirického rázu, kdy v teoretické části se zabývám objasněním pojmů a charakteristikou vzdělávání, které se váže k seniorům, a v empirické části se zaměřím na Univerzitu třetího věku České zemědělské univerzity v Praze, kde jsem provedla dotazníkové šetření. V závěru práce zhodnotím vstupní hypotézy s nasbíranými daty.

2 Cíl a metodika

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit, co motivuje seniory ke vzdělávání na Univerzitách třetího věku a zda celoživotní učení pomáhá uspokojovat potřeby generace seniorů.

Dílčím cílem v teoretické části práce je objasnit pojmy jako jsou celoživotní učení, Univerzita třetího věku, vzdělávání seniorů, motivace a potřeby. K dosažení cíle v teoretické části byla nutnost nastudovat vybranou problematiku z vhodných zdrojů a následovně vymezit terminologii.

Praktická část práce obsahuje konkrétní zjištěná data, která se týkají generace seniorů a jejich motivace ke vzdělávání. Data byla získána dotazníkovým šetřením, jehož realizace proběhla v únoru a březnu roku 2016. Respondenti jsou účastníci Univerzity třetího věku České zemědělské univerzity v Praze.

Konkrétně se jedná o ověření těchto hypotéz:

- senioři, kteří se dále vzdělávají, jsou převážně vysokoškolsky vzdělaní lidé, kteří žijí ve městě;
- senioři navštěvují kurzy U3V proto, aby si rozšiřovali znalosti a jejich paměť zůstala co nejdéle funkční;
- senioři si vybírají kurzy U3V, protože mají v této životní fázi nadměru volného času;
- seberealizace je důležitá i v postproduktivním věku;
- senioři navštěvují kurzy z toho důvodu, že si myslí, že znalosti a dovednosti, které jim kurz přinese, budou užitečné i v praktickém životě;
- senioři na kurzy docházejí především kvůli sociálním stykům se stejnou věkovou kategorií.

V závěrečné části práce jsou shrnuta získaná data, která jsou porovnána s hypotézami. Na základě výsledků je vyvozen závěr.

Teoretická část

3 Celoživotní učení (vzdělávání)

Roku 1996 se místo pojmu „vzdělávání“ začal používat pojem „učení“, a to z toho důvodu, aby se zdůraznila nutnost aktivního přístupu jedince, neboť není možné učit někoho, kdo nechce, ale lze své zkušenosti a znalosti zprostředkovat.

V andragogickém slovníku je vysvětlen pojem celoživotního vzdělávání takto: *„Veškeré účelné formalizované u neformální činnosti související s učením, které se průběžně realizují s cílem dosáhnout zdokonalení znalostí, dovedností a odborných předpokladů. V ideálním případě představuje nepřetržitý proces, který předpokládá komplementaritu a prolínání uvedených forem učení v průběhu celého života.“* (Průcha, Veteška; 2014, s.60).

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) definovala v roce 2000 celoživotní učení následovně: *„Učení pod tímto úhlem pohledu spojuje individuální a společenský rozvoj ve všech směrech i prostředích. V rámci formalizovaném (tj. terciální vzdělávání, školské instituce, zařízení odborné přípravy aj.) i neformálním (v zaměstnání, v domácím prostředí či v jiných společenských celcích). Jedná se o systémový přístup: zaměřuje se na standardy vědomostí a dovedností, které platí pro všechny děti od nejútlejšího věku k učení po celý život a koordinovat snahy o zajištění příslušných možností pro všechny dospělé, bez ohledu na zaměstnané usilující o postoupení na vyšší kvalifikační stupeň či nezaměstnané, kteří se potřebují rekvalifikovat.“*

V listopadu 2000 byl vydán dokument Memorandum EU o celoživotním učení, ve kterém se hovoří o všeživotním učení („lifewide“), které upozorňuje na trojrozměrný pohled na celoživotní učení, tím se rozumí komplementarita formálního, neformálního a informálního učení.

Podstatou celoživotního učení je skutečnost, která bere učení jako činnost přirozenou a nutnou pro člověka v každém věku jeho života. Nehledě na věk mají mít lidé možnost své znalosti a dovednosti obnovovat, rozšiřovat, rozvíjet, rozvíjet si

kulturní povědomí a mít možnost získávat novou specializaci, nebo se ve své odbornosti hlouběji zdokonalovat.

Tři nejvýznamnější mezinárodní dokumenty, zabývající se celoživotním učením, pocházejí z roku 1996, jsou:

- **Learning: The treasure within** (Učení: Dosažitelný poklad) – dokument UNESCO
- **White Paper on education and training** (Bílá kniha o vzdělávání) – Bílá kniha EU
- **Lifelong learning for all** (Celoživotní učení pro všechny) – dokument OECD

V České republice se tematikou celoživotního učení (vzdělávání) zabývají dokumenty o dalším vzdělávání a celoživotním učením (Dokumenty o dalším vzdělávání a celoživotním učením MŠMT, 2007) :

- Strategie lidských zdrojů v ČR (2003)
- Národní program rozvoje vzdělávání v České republice- tzv. Bílá kniha
- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR (2007)
- Memorandum o celoživotním učením
- Operační program Rozvoj lidských zdrojů
- Strategie celoživotního učení ČR
- Národní akční plán zaměstnanosti na léta 2004-2006

Nejdůležitější místo v rámci celoživotního učení patří vzdělávání dospělých, kterému je věnována následující kapitola.

3.1. Vzdělávání dospělých

Vědní disciplína, která se zabývá vzděláváním, výchovou a vyučováním dospělých, se nazývá andragogika. Pojem v přeneseném slova smyslu znamená doprovázení mužů (andros = muž, dospělý) a vzhledem k dávno překonanému historickému omezení

na muže andragogika znamená doprovázení člověka na jeho životní cestě za vzděláváním, poznáním a pochopením světa.

Vzdělávání dospělých má své kořeny již v devatenáctém století, jako lidová výchova či lidová osvěta. V praxi to vypadalo tak, že ti, co patřili k vyšším kulturním vrstvám, měli povinnost a právo být zprostředkovateli své kultury méně vyspělým vrstvám a třídám obyvatelstva. V důsledku demokratizace společnosti i školství, nebylo možné osvětářský přístup udržet. Lidová výchova (osvěta) byla tedy nahrazena pojmem vzdělávání dospělých, zahrnujícím vzdělávání občanské, odborné, všeobecné a kulturní.

Po vzniku československého státu dostalo vzdělávání dospělých poprvé legislativní a finanční podporu ze strany oficiálních orgánů. To bylo důsledkem i vzniku nových typů vzdělávání dospělých, například lidových škol a vyšších škol lidových, které byly zaměřeny především na všeobecně vzdělávací činnost, rekvalifikaci nezaměstnaných atd. Roku 1918 byl schválen také první a doposud jediný zákon ke vzdělávání dospělých. Velkého rozmachu se dostalo vzdělávání dospělých v šedesátých a sedmdesátých letech minulého století. Bylo to ovlivněno především demokratizací společnosti a rychlým hospodářským růstem. V této době proběhly ve všech průmyslových zemích rozsáhlé reformy vzdělávacích systémů. Vzdělávání dospělých se začalo považovat jako samostatný a rovnocenný subsystém vzdělávacího systému.

V rámci vzdělávání dospělých má své místo i vzdělávání seniorů, kterému se budu věnovat ve zbytku své bakalářské práce.

3.2. Vzdělávání seniorů

Mezi demografické trendy dnešní doby patří stárnutí populace, a to v celosvětovém měřítku, nejrychleji však v Evropě. Díky kvalitě lékařské péče se ovšem lidský věk prodlužuje a s tím narůstá i počet populace, který je označován jako senioři. Tato skutečnost se nevyhne ani České republice, kdy podle projekce Českého statistického úřadu bude v roce 2020 téměř celá třetina obyvatel složena ze seniorů.

Koncem devadesátých let Světová zdravotnická organizace (WHO) přijala termín „aktivní stárnutí“, jehož idea vychází původně ze zásad Organizace spojených národů (OSN) pro seniory, které můžeme shrnout na nezávislost, důstojnost, péči, účast na veřejném životě a seberealizaci. Je důležité, aby i lidé, kteří stárnou, stále nacházeli smysl života a měli možnost seberealizace a sebeaktualizace.

Edukací, vzděláváním a výchovou seniorů, se zabývá vědní disciplína geragogika, která se vyčleňuje z andragogiky. Její vznik je datován do padesátých let dvacátého století. Posláním geragogiky je připravit člověka na poslední etapu života, pomoci mu najít zodpovědnost za svůj život a úctu ke svému vlastnímu bytí. V souvislosti se vzděláváním seniorů se pojí snaha o zachování intelektových sil a vyšší kvality života. Autorky Smékalová a Špatenková (2015, s.25) zdůrazňují, že pro geragogiku je charakteristická její výrazná transdisciplinárnost, neboť se jedná o propojení poznatků z oblasti gerontologie, sociologie, psychologie, andragogiky aj. Geragogika se zabývá specifickými problémy objektu společného s ostatními sociálními vědami a nemá vlastní, výhradní předmět a ani objekt.

Seniorská etapa celoživotního vzdělávání má u nás v současnosti tyto stupně: **Všeobecné seniorské vzdělávání** a **Inovace odborných znalostí a dovedností**. **Všeobecné seniorské vzdělávání** má neprofesní charakter a je zaměřené především na výuku v oblasti informatiky a jazyků, cvičení paměti aj. Oproti tomu druhý stupeň **inovace odborných znalostí a dovedností** je zaměřen na rozvoj nebo udržení kvalifikace. Cílem je dosáhnout reaktivizace seniorů, udržet co nejdéle jejich soběstačnost a umožnit jim aktivní zapojení do života společnosti (Klevetová,2012).

Hranice, kdy začíná být člověk seniorem, nelze jednoznačně určit. Závisí na mnoha faktorech. Pavel Mühlpachr (2004, s.18-21) rozdělil stáří do následujících kategorií:

- **Biologické stáří:**
 - Biologický věk ovlivňuje několik faktorů zároveň, nejvýznamnějším z nich je samotná genetická výbava a životní styl jedince. Biologické stáří je odrazem všech změn lidských mechanismů a tedy i přidružených chorob.

- **Sociální stáří:**

- Sociální stáří je dáno změnou rolí, životního způsobu i ekonomického zajištění. Stáří je zde chápáno jako sociální událost. V souvislosti se sociálním stářím lze hovořit o sociální periodizaci života, která zjednodušeně člení sociální život do 4 velkých věků:
 - První věk – předproduktivní – období dětství a mládí, pro které je charakteristický růst, vývoj, vzdělávání, profesní příprava a získávání zkušeností a znalostí.
 - Druhý věk – produktivní – období dospělosti, životní produktivity biologické (založení rodiny), sociální a především pracovní.
 - Třetí věk – postproduktivní, který evokuje představu stáří jako období pro odpočinek, ale i jako fázi, bez produktivního přínosu.
 - Čtvrtý věk – někdy se používá označení fáze závislosti.

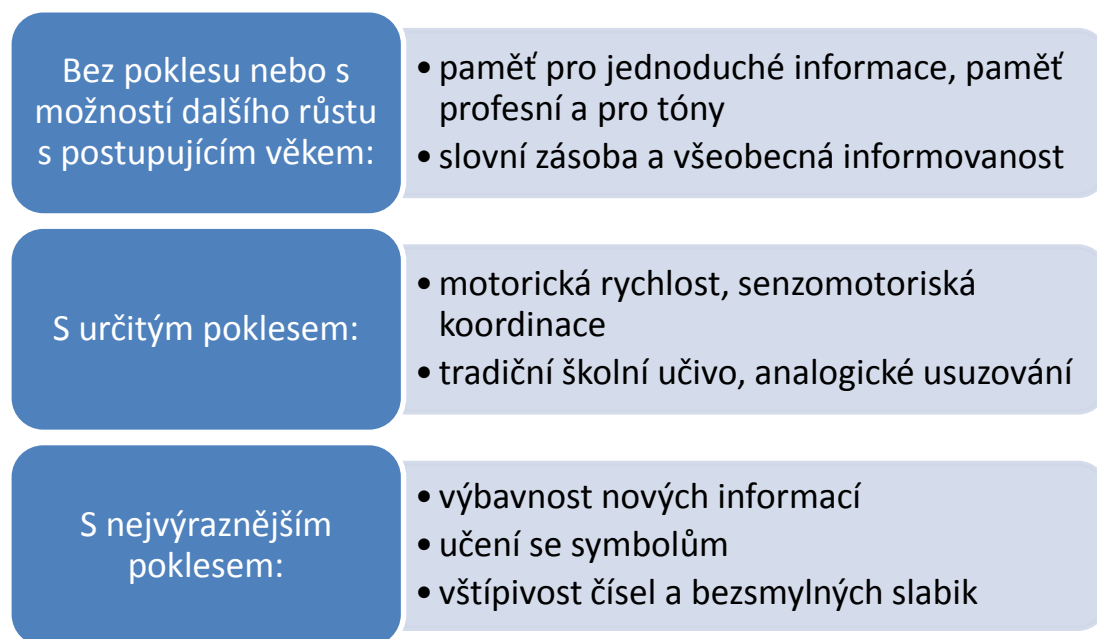
- **Kalendářní stáří:**

- Je vymezeno dosažením určitého věku. V 60. letech minulého století se komise expertů Světové zdravotnické organizace (WHO) přidržela patnáctileté periodizace lidského života a jako hranici stáří označila věk 60 let. Ten byl rovněž akceptován OSN v roce 1980. V hospodářsky vyspělých státech se posouvá hranice stáří k věku 65 let. Patnáctiletá periodizace nepřihlíží k ontogenetickým rozdílům mezi muži a ženami. Její význam je odrazem potřeb, rizik a nároků vůči společnosti u osob určitého věku.
- V poslední době se stále častěji uplatňuje následující členění:
 - 65 – 74 **mladí senioři**
 - 75 – 84 **staří senioři**
 - 85 a více **velmi staří senioři**

Je potřeba zmínit ještě tu část populace, která je spojována s pojmem **dlohověkost**. Jedná se o jedince, kterým je nad devadesát let. Díky zvyšování

životní úrovně, snižování nároků životního prostředí na osobní tělesnou zdatnost a díky medicínskému pokroku se rozrůstá i tato skupina obyvatelstva.

Neméně důležitým faktorem ve vzdělávání seniorů je vztah mezi věkem a vybranými schopnosti, Hartl tuto skutečnost klasifikoval následovně (in Šerák, 2009, s.190):

Obrázek 1_Vztah mezi věkem a vybranými schopnostmi; ZDROJ vlastní

Vzdělávání seniorů není ničím novým, probíhá již po celá staletí prostřednictvím knihoven, navštěvování kulturních akcí nebo v místních klubech seniorů. Dalšími příklady vzdělávání seniorů se budu zabírat v pokročilejší fázi bakalářské práce, a to především univerzitami třetího věku (U3V).

3.2.1. Motivace

Vzhledem k zaměřenosti bakalářské práce, na motivaci a potřeby seniorů při dalším vzdělávání, je potřeba vysvětlit si pojem motivace a pojem potřeba. Často se stává, že se oba dva pojmy nahrazují navzájem, avšak je mezi nimi podstatný rozdíl. Motivace je souhrn všech vnějších nebo vnitřních faktorů, tedy motivů, které vedou

k aktivizaci a organizaci celého organismu. Jedná se o psychologický proces, který usměrňuje a ovlivňuje naše chování a jednání. Motivy nám určují, zda k danému cíli budeme směřovat, anebo se mu budeme snažit vyhnout.

- **Vnější motivace:** Aktivitu, kterou jedinec provádí, činí kvůli nějaké konkrétní odměně (například studium cizího jazyku kvůli získání příslušného certifikátu).
- **Vnitřní motivace:** Aktivitu, kterou jedinec provádí, činí bez jakékoliv vnější odměny, pouze sám pro své uspokojení (například čtení cestopisů nebo luštění křížovek).

Motivy jsou čistě individuálního charakteru, nelze nalézt dva lidi, kteří by měli totožnou motivační soustavu. Podle Allporta (in Cakirpaloglu, 2012, s.180) se díky motivům, které člověk získá, vyvíjí jako jedinečná bytost a zároveň se vzdaluje od biologické determinace.

Z psychologického hlediska je důležité brát v úvahu individuální potřeby jedince, cíle, zkušenosti a společenský kontext, který na osobnost neustále působí. Z charakterizace vnitřních a vnějších motivů je značné, že u motivace seniorů ke vzdělávání, se jedná o motivaci vnitřní, neboť pochází z osobních pohnutek daného jedince. Vnitřní motivace k učení vzniká jako výsledek předchozího učení, a z toho plyne, že by senioři měli mít s učením a vzděláváním pozitivní zkušenost (Špatenková, Smékalová, 2015). Beneš (2008, s.90) zmiňuje, že motivace dalšího vzdělávání seniorů záleží především na dříve dosaženém vzdělání, politické angažovanosti, sociální aktivitě v rodině i mimo ni, ale také na snaze zlepšit věci v komunitě. Motivem je podle zmíněného autora:

- touha po sociálních kontaktech;
- naplnění očekávání okolí, ale i snaha najít smysl života ve vědomí vlastní konečnosti;
- zvládání tělesných, psychických a sociálních změn;
- prevence, odstranění a kompenzace nedostatků, které mají za cíl udržení sil, tělesných i intelektuálních;

- zájem o poznání či hobby.

Důležitý výzkum v souvislosti senior a motivace ke vzdělávání na U3V, provedla Anna Petřková (1998, s. 153-156). Její šetření neslo název „Můj návrat do role studenta/studentky“ a zúčastnilo se ho 56 respondentů, z čehož většinu tvořily ženy (91 %) nejčastěji ve věku 56-60ti let. Více než polovina posluchačů měla úplné středoškolské vzdělání a druhá nejpočetnější skupina byli senioři s vysokoškolským vzděláním. Autorka sledovala mnoho faktorů, které ovlivňují seniory při vzdělávání (průběh studia, obsahová stránka, proč začali studovat, klima mezi zúčastněnými aj.), pro můj průzkum je podstatná ta část, která se zaměřovala na samotnou motivaci. Senior musí být dostatečně motivován, aby se na další vzdělávání těšil, jinak se jeho motivace může stát bariérou a o vzdělávání ztratí zájem. Z šetření Petřkové vyplývá, že nejčastějšími motivy, které přivádí seniory k účasti na aktivitách U3V jsou především potřeby kognitivní, doplnit či prohloubit své vědomosti, potřeby sociální, potřeby seberealizace a naplnění smyslu života a potřeba kompenzace emocionálních či intelektuálních nedostatků.

3.2.2. Potřeby

Pojem „potřeba“ zavedl roku 1938 do psychologie H.A.Murray. Potřeba je vnitřní projev určitého přebytku nebo nedostatku v organismu, se kterým je žádoucí se vypořádat. Potřeby, které nejsou uspokojeny, vedou ke vzniku vnitřního napětí, které označujeme jako frustraci. V současné psychologii se rozlišují dvě základní skupiny potřeb (Nakonečný, 1973, s.119):

- **Fyziologické potřeby (primární):** to jsou potřeby, které mají návaznost na existenci organismu a jsou vrozené.
- **Psychické potřeby (sekundární):** jsou potřeby, které vznikají na základě interakce primárních potřeb a procesu socializace, a nesouvisí s fyziologií organismu.

Teorii potřeb se výrazně zabíral americký psycholog Abraham Maslow (1908-1970), díky němuž vznikla velmi známá „Maslowova pyramida potřeb“. Tato jeho teorie je založena na hierarchii lidských potřeb, které rozčlenil do několika kategorií a následně je seřadil podle toho, jakou mají hodnotu. Byl přesvědčen, že k uspokojení vyšších potřeb musí nejprve dojít k uspokojení potřeb nižších.

Obrázek 2_Maslowova hierarchie potřeb; ZDROJ vlastní

Na prvním místě Maslowovy pyramidy jsou biologické potřeby, mezi které patří hlad, žízeň, spánek, kyslík, odpočinek, odstranění bolesti a další. Jim nadřazené potřeby jsou potřeba bezpečí, jistoty, stability, osvobození od strachu, úzkosti a od chaosu. Je-li naplněna potřeba bezpečí, přichází na řadu potřeba sounáležitosti, tedy potřeba lásky a pocit, že někam patříme. Do čtvrté kategorie zařazuje Maslow potřeby uznání, úcty a sebeúcty, kladném hodnocení, které by nám projevovali druzí. Tyto čtyři první kategorie nazval jako nedostatkové, neboli deficitní (D-potřeby). Poslední kategorii nazval jako růstové potřeby, tedy potřeby bytí (B-potřeby), které k jedinci nastoupí až ve chvíli, kdy jsou všechny ostatní kategorie uspokojeny. Jedná se o potřebu seberealizace, ovšem ne ve smyslu soustředění se pouze na sebe, ale na potřeby poznání, krásy, harmonie a naplnění svého potenciálu

prostřednictvím smysluplných cílů. Podle Maslowa je podmínkou pro duševní zdraví jedince pravidelné uspokojování D-potřeb v dětství.

3.2.3. Vnímání seniorů společnosti

Kapitola zabývající se vnímáním seniorů českou společností je shrnutím výzkumu a studií, které realizovalo MŠMT ČR. Konkrétně se jedná o „Názory a postoje české populace k seniorům“, kdy výsledky interpretovali ve své publikaci Sak a Kolesárová (2012, s.25-33). Šetření proběhlo v roce 2008 a reprezentativní vzorek tvořilo 1014 respondentů ze všech krajů České republiky.

V české populaci neexistuje jednotný názor zabývající se věkem seniora. Průměrný seniorský věk lze podle šetření stanovit na 63 let. 45 % respondentů ale uvedlo, že senior je člověk, který dovrší 60-ti let. Na otázku „Co se vám vybaví, když se řekne senior?“ byla nejčastější odpověď spojena se starým člověkem, penzistou a ekonomicky nečinnou bytostí. Dále poté respondenti připomínali roli seniora jako člena rodiny, to však už jen v 9 %. Za zmínku rozhodně stojí, že pouhá 2 % populace si seniora spojila se zodpovědností, zkušeností, moudrostí a nadhledem. 54 % z celého reprezentativního vzorku dále uvedlo, že podle jejich názoru má seniorský věk a důchod i něco pozitivního, co nebylo v ostatních životních fázích. Nejčastějšími odpověďmi této nadpoloviční většiny byl volný čas, zájmy, koníčky, tvořivost, odpočinek a čas na rodinu.

Nejpočetnější skupinou v české populaci je skupina lidí, kteří se svého stáří sice neobávají, ale ani se z něj netěší. Ve spojení se strachem ze stáří, se nejvíce lidí obává z nemocí (78 %), z finanční a existenční nouze (54 %), z osamocení (49 %), ze smrti (43 %), a z nedostatečnosti lékařské péče (37 %). Z toho vyplývá, že se lidé obávají více samoty, než smrti jako konce životní fáze a mezilidské vztahy jsou pro českou populaci důležitější než jejich konec života. Závěrem je vhodné zdůraznit, že až 52 % populace se těší na svobodu, kterou spojují se stářím a důchodem.

Druhým zajímavým sběrem dat, který stojí za zmínku, je šetření pomocí standardizovaného dotazníku, které proběhlo v letech 2010/2011 rovněž pod

záštitou MŠMT ČR, zabývající se postavením seniora ve společnosti. Reprezentativní vzorek byl složen ze dvou souborů, prvním byli lidé ve věku od 15-60 let (697 respondentů) a druhým lidé nad 61 let (678 respondentů).

Výsledky tohoto šetření přinesly kritické zjištění, neboť 72 % seniorů se domnívá, že společnost není připravena na stárnutí své populace, a totéž si myslí i 66 % z druhé dotazované skupiny. Naopak o připravenosti společnosti na stárnutí populace je přesvědčeno pouhých 13 % seniorů a 18 % ostatních věkových kategorií. Nejvíce se lidé přiklonili k názorům, že společnost není připravena z důvodu budoucího řádného finančního zajištění (82 %), nedostatečně vysokých důchodů (71 %), nedostatku zařízení a bydlení pro seniory (60 %). Dále se opakovaly odpovědi týkající se nezajištěné dostatečné péče o seniory, chybějící kvalitní sociální politika k seniorům a nepřipravenost využívat možností, dovedností, schopností a zkušeností seniorů. Až 78 % seniorů a 62 % ostatní populace se shodli na tvrzení, že kulturní úroveň společnosti je odrazem toho, jak se společnost umí nebo neumí chovat k seniorům.

Dále se populace v silně nadpoloviční většině shodla na tom, že senioři mají:

- ve společnosti nezastupitelnou funkci;
- významnou roli pro rodiny svých dětí;
- toto významné životní období završit naplněním smyslu života;
- sbírat úspěchy ze své dosavadní práce a užívat si odpočinku;
- být na stáří připraveni tak, aby byli co nejméně závislí na pomoci svých dětí;
- společnost obohatit o své dovednosti, zkušenosti a znalosti.

Socioekonomická situace seniorů nyní je nejlepší, jaká kdy byla a bude, neboť největší podíl této generace nemá dluhy a má nějaké úspory. Existuje totiž přímá úměra mezi prožitím života v polistopadové době roku 1989 a špatnou finanční situací. Čím déle generace žije v této době, tím je její ekonomická situace horší (Sak, Kolesárová, 2012, s.164).

3.2.4. Univerzity třetího věku

Univerzity třetího věku (U3V) jsou asi nejznámějšími organizacemi ve vzdělávání dospělých. Díky stále narůstajícímu průměrnému věku univerzitám narůstá popularita. V andragogickém slovníku (Průcha, Veteška, 2014, s.282) jsou U3V označovány jako nejobtížnější formy vzdělávání seniorů, kdy instituce nabízejí občanům v postproduktivním věku vysokoškolskou formu vzdělávání v různých oblastech a oborech. Vzdělávání má charakter osobnostního rozvoje, nikoli profesní přípravy, přičemž účastníci docházejí na ucelené cykly přednášek.

Vůbec první U3V byla založena ve Francii roku 1973 francouzským profesorem lékařství Pierrem Vellasem, který se stal i prezidentem Asociace univerzit třetího věku. V Československu se brány první U3V otevřely roku 1986 v Olomouci a garantem byl Československý červený kříž.

Pavel Mühlpachr (1994, s.142-143) zdůrazňuje, že právě metodika výuky má odlišovat U3V od běžných vzdělávacích aktivit pro mladší generace. Je třeba usilovat nejen o kvalitu přednášek, ale důkladně vybírat témata, zajistit vhodné tempo výkladu, pečlivě vybrat pomůcky k výuce a nezapomenout na zpětnou vazbu od účastníků.

3.2.4.1. Historie U3V

První U3V, která byla otevřena pod záštitou univerzity, byla otevřena ve školním roce 1987/1988 na dnešní 1. lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze, díky tehdejšímu děkanu Vladimíru Pacovskému, který byl odborníkem pro obor gerontologie¹ a geriatrie². Za iniciativou U3V stála ekonomka Dana Steinová. Bylo zřejmé, že medicína není ideálním oborem pro vzdělávání seniorů a tak byl otevřen kurz Biologie člověka. Účastníci se seznámili s pojmy jako je buňka, tkáň, orgán či racionální výživa a pozornost byla věnována i historii Univerzity Karlovy a

¹ Gerontologie je nauka zabývající se stárnutím a stářími lidí. Předmětem je stárnoucí člověk ve zdraví, ale především i v nemoci (Průcha, Veteška; 2014).

² Geriatrie je samostatný lékařský obor, který poskytuje zdravotní péči lidem ve vyšším věku. Cílevědomě rozvíjí koncept úspěšného stárnutí (Průcha, Veteška; 2014).

životopisům pražských profesorů a lékařů. Nejprve byla výuka pouze na dva semestry, ale po prvním zkušebním roce bylo rozhodnuto, že získá čtyřsemestrální podobu. V následujícím roce podalo přihlášku 414 osob, a to přes to, že byla vydána jen jedna jediná tisková zpráva v denním tisku. Zájem se připisoval i skutečnosti, že na U3V přednášely takové kapacity, které byly známé i laické veřejnosti. Počet přijatých uchazečů byl 352, neboť tolik je míst k sezení v Karolinu, kde přednášky probíhaly. Uchazeči, kteří nebyli přijati, byli vyrozuměni osobním dopisem. Průměrný věk přijatých posluchačů byl 67,5 let (Haškovcová, 2010, s.127-134).

3.2.4.2. Přípravný kurz pro studium na U3V

Vzhledem ke skutečnosti, že nebylo možné přijmout všechny přihlášené uchazeče, Dana Steinová založila takzvaný nulťák. V kurzu se senioři scházeli a navštěvovali zajímavé přednášky z různých okruhů, které se odlišovaly od U3V především tím, že nebyly vyžadovány žádné zkoušky. Z toho důvodu Dana Steinová přejmenovala Přípravný kurz pro studium na U3V na Univerzitu volného času.

3.2.5. Další možnosti vzdělávání dospělých

3.2.5.1. Akademie třetího věku

Akademie třetího věku (A3V) se od U3V podstatně liší. A to zaprvé tím, že se nacházejí v místech, kde nejsou zavedeny vysoké školy a dalším podstatným rozdílem je fakt, že A3V zpřijemňuje a kultivuje volný čas, kdežto U3V vybízí účastníky k vysoké osobní aktivitě a angažovanosti. Jsou pod záštitou rozmanitých institucí, od knihoven až po střední školy, a výuka probíhá v různě dlouhých časových intervalech, cyklech. První kurz A3V byl v České republice realizován v Přerově roku 1983. Převážně se jedná o jednorázové kurzy, které reagují na aktuální dění a obsah jde snadno přizpůsobit podmínkám, kde je kurz realizován. Na účastníky vzdělávacích aktivit na A3V nejsou kladeny žádné specifické požadavky, zúčastnit se jich může každý, kdo má zájem.

3.2.5.2. Univerzity volného času

Univerzity volného času (UVČ) mají svá osobní konkrétní specifika. Aby se dalo mluvit o univerzitách, musí být jejich zřizovacím orgánem nějaká vysoká škola. Od U3V se odlišují tím, že účastníkem může být kdokoli, jehož věková hranice se přehoupla přes věk osmnácti let. První univerzita vznikla zásluhou Dany Steinové v Praze roku 1993. Vzdělávání tohoto typu může být přínosné pro svou mezigenerační účast. Klíčová motivace k účasti na kurzech je založena na zájmu o dané téma.

3.2.5.3. Experimentální univerzity pro prarodiče a vnoučata

V případě experimentálních univerzit pro prarodiče a vnoučata se jedná o velmi specifickou formu vzdělávání. Účastníci jsou senioři se svými vnoučaty ve věku od 6-12 let. Výuka probíhá na akademické půdě a propojuje nezvyklé role prarodičů se zájmem pedagogů seznámit děti s obory, které mohou být jejich budoucím povoláním. První univerzita byla realizována ve školním roce 2004/2005 pod záštitou Matematicko-fyzické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

3.2.5.4. Virtuální univerzita třetího věku

Virtuální univerzita třetího věku spojuje výhody distančního vzdělávání s výhodami sociální interakce, tedy scházení se s vrstevníky v pravidelných intervalech. Princip výuky spočívá v používání informačních a komunikačních technologií. Díky své virtuální podobě je možné studovat ze všech regionů České republiky. S tímto nápadem přišla Provozně ekonomická fakulta (PEF) ČZU v Praze. Senioři se scházejí ve svých místních konzultačních střediscích, která vznikají ze zájmu místních organizací (městské úřady, informační centra aj.). V každém konzultačním středisku je proškolený pověřený lektor, který je v neustálém kontaktu s PEF ČZU. Výuka je šestisemestrální a je zakončena promoci na půdě PEF (Špatenková, Smékalová, 2015).

Účastníkem může být osoba starší 50-ti let, která podá písemnou přihlášku a to pouze v jednom konzultačním středisku. Účastník se musí účastnit společných

přednášek, po kterých vždy vyplní test, aktivně se zapojuje do výuky, vypracuje společný a závěrečný test. Z praxe vyplývá, že se senioři v konzultačních střediscích zdržují v průměru ještě hodinu po ukončení přednášky. Všechny materiály, které mají na přednášce k dispozici, mají k dispozici po celou dobu i z domova, mohou se tak kdykoliv vrátit k pasážím, které jim nejsou stoprocentně jasné, anebo se pomocí výukových videí přichystat na závěrečný test (<http://e-senior.czu.cz>).

3.2.5.5. Kluby seniorů

Kluby seniorů představují kulturně-výchovná zařízení, kde se setkávají lidé podobného věku s podobnými zájmy. Aktivity mají zpravidla zájmový a jednorázový charakter. Jedná se o přednášky, kulturní akce (divadlo, koncert,...) nebo například relaxační cvičení.

4 Univerzita třetího věku ČZU

Ve všech vyspělých státech se moderní univerzity zabývají vzděláváním seniorů. Proto i Česká zemědělská univerzita (ČZU) v Praze nabízí seniorům mnoho kurzů, prostřednictvím kterých pomáhají seniorům aktivně trávit svůj volný čas a posílit svůj životní optimismus. Výhodou kurzů je setkávání se s vrstevníky, diskuze s odborníky a osvěžení si či doplnění nových znalostí. ČZU nabízí seniorům vzdělávání v oblastech ekonomie, agronomie, lesnicko-krajinářství, technické oblasti, zemědělství i v oblasti vzdělávání. Po absolvování kurzů účastníci vypracovávají písemné testy a na základě jejich splnění získají certifikát o absolvování U3V na ČZU. Kladen je důraz na socioekonomický efekt a mezigenerační dialog.

V akademickém roce 2015/2016 byly otevřeny následující obory:

- Tropy pro každého - Fakulta tropického zemědělství;
- Člověk, energie a odpady - Technická fakulta;
- Dřeviny a bylinná vegetace ve městě, v zahradě a ve volné přírodě - Fakulta lesnická a dřevařská;

- Vzděláváním ke kvalitě seniorského života - Institut vzdělávání a poradenství;
- Senior a společnost (cyklus přednášek, III.semestr) - Provozně ekonomická fakulta (poplatek 200 Kč/semestr);
- Počítačové kurzy - PEF (500 Kč/semestr);
- Jazykové kurzy - PEF (750 Kč/semestr);
- Virtuální U3V - PEF (300 Kč/semestr);
- Chováme zvíře (pokračující program) - Fakulta agrobiologie, přírodních a potravinových zdrojů.

Kurz, který pořádá Institut vzdělávání a poradenství obsahuje mimo jiné témata o smyslu života, jak sebou nenechat manipulovat, ochrana přírody, ochrana spotřebitele a další.

Přihlášku zájemce může zaslat písemně, e-mailem nebo donést osobně na studijní oddělení případně osobně donést na Koordinační centrum U3V na koleji F. Koordinační centrum (KC) Univerzity třetího věku bylo otevřeno v listopadu 2006 v návaznosti na zefektivnění komunikace v rámci celého systému U3V, KC vede PhDr. Mgr. Marie Hanušová a studijním referentem je Ing. Tereza Popovičová.

Praktická část

5 Dotazníkové šetření

5.1. Dotazník

Pro bakalářskou práci jsem si vybrala průzkumnou metodu v podobě standardizovaného dotazníku. Jedná se o sociometrickou metodu, která umožňuje sběr dat na jakkoli velkém vzorku populace, jde o nejčastěji používanou průzkumnou metodu. Díky dotazníku lze za poměrně krátkou dobu získat žádané množství informací a názorů na sledované jevy. Dotazník může být buď v elektronické, nebo tištěné podobě. Já jsem z organizačních důvodů a neznalosti počítačové gramotnosti respondentů volila dotazník tištěný. Problémem může být věrohodnost získaných dat, neboť nelze odhalit neupřímné odpovědi. Je tedy žádoucí, vhodně sestavit otázky. Důležitým faktorem je u dotazníků návratnost, tedy poměr mezi dotazníky rozdanými, a těmi, které jsou vyplněné a k dispozici pro vyhodnocení.

Hlavní metodické principy při postupování u tvorby dotazníku jsou:

- a) Stanovení cíle dotazníku
- b) Sdružení otázek do sekcí
- c) Tvorba otázek
- d) Formální uspořádání
- e) Pilotáž
- f) Ostré použití
- g) Vyhodnocení

K cíli dotazníku musí být směřovány veškeré otázky, které můžeme sdružit do sekcí (charakteristika účastníka, názor na organizaci výuky...). Při tvorbě otázek si můžeme vybrat z několika typů, uzavřené, otevřené, polootevřené a seřadovací. Já jsem

volila otázky převážně uzavřené (16) a několik otevřených (4). Uzavřené otázky jsou nejnadhnější na vyhodnocení. Dotazník musí být formálně uspořádan, měl by obsahovat průvodní informace, pokyny pro respondenty, případně sekce s otázkami a poděkování respondentovi. Já jsem prováděla takzvané přímé šetření, což znamená, že jsem byla přítomna při vyplňování a poté pro mě následovalo vyhodnocení odpovědí. U otevřených otázek shluknutí podobných odpovědí, následné grafické zpracování a interpretace výsledků a závěr šetření (Miller, Němejc; 2014, s. 16-20).

5.2. Výsledky šetření

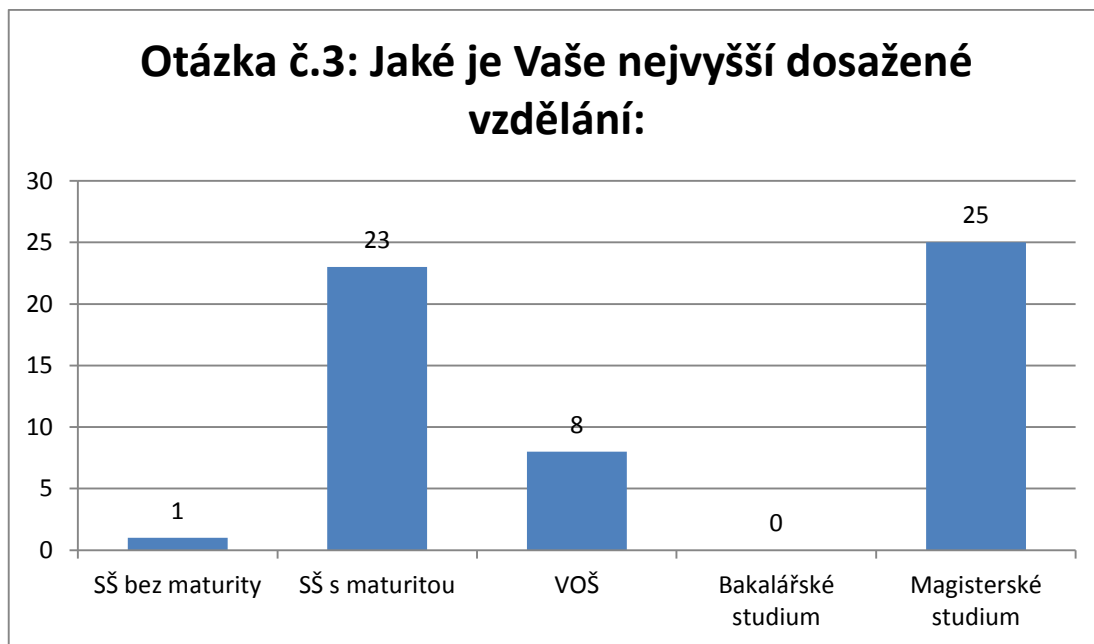
Dotazníkové šetření proběhlo v březnu roku 2016 na lesnické a dřevařské fakultě (FLD) České zemědělské univerzity v Praze. FLD si na oplátku vyžádalo vyhodnocené výsledky mého dotazníkového šetření, které jim budou užitečné k vlastním účelům. Zúčastněných respondentů bylo celkem 56 a všichni dotazník vyplnili minimálně z 90% (v několika případech nebylo odpovězeno na 2 otázky). Návratnost byla 100%. Dotazník (viz příloha č. 1) se skládal z dvaceti otázek, z čehož 16 otázek bylo uzavřených a 4 otázky byly otevřené.

První dvě poptávané skutečnosti v dotazníku byly pohlaví a věk respondentů. 75 % zúčastněných seniorů byly ženy, muži obsadili pouze jednu čtvrtinu míst v posluchárně. Z 60 % byl věk účastníků mezi 60-74 lety a ze 40 % se jednalo o věk mezi 75-89 lety. Nad devadesát let nebylo žádnému respondentovi. Zajímavé na detailnějším vyhodnocení bylo, že nejtypičtější účastníkem je žena ve věku 60-74 let. Jejich přítomnost byla 49 % ze všech 56 respondentů. Naopak nejméně obsazenou skupinou byli muži v tomtéž věku, pouhých 11 %.

Naplněnost kurzu převážně ženami může mít hned několik důvodů. Jedním z nich je fakt, že se ženy dožívají dalšího průměrného věku a to téměř 82 let a muži pouze 76 let, data vyplývají z ročenky pro rok 2014 Českého statistického úřadu. Dalším důvodem může být i skutečnost, že ženy vyhledávají více sociálních kontaktů než muži, a proto docházejí na kurzy Univerzity třetího věku. Nemyslím si, že by

zaměřenost tohoto kurzu měla vliv na ženskou převahou mezi posluchači, protože je určen všem, kteří se zajímají o zeleň kolem sebe. Detailní rozpis přednášek se nachází v příloze č. 2.

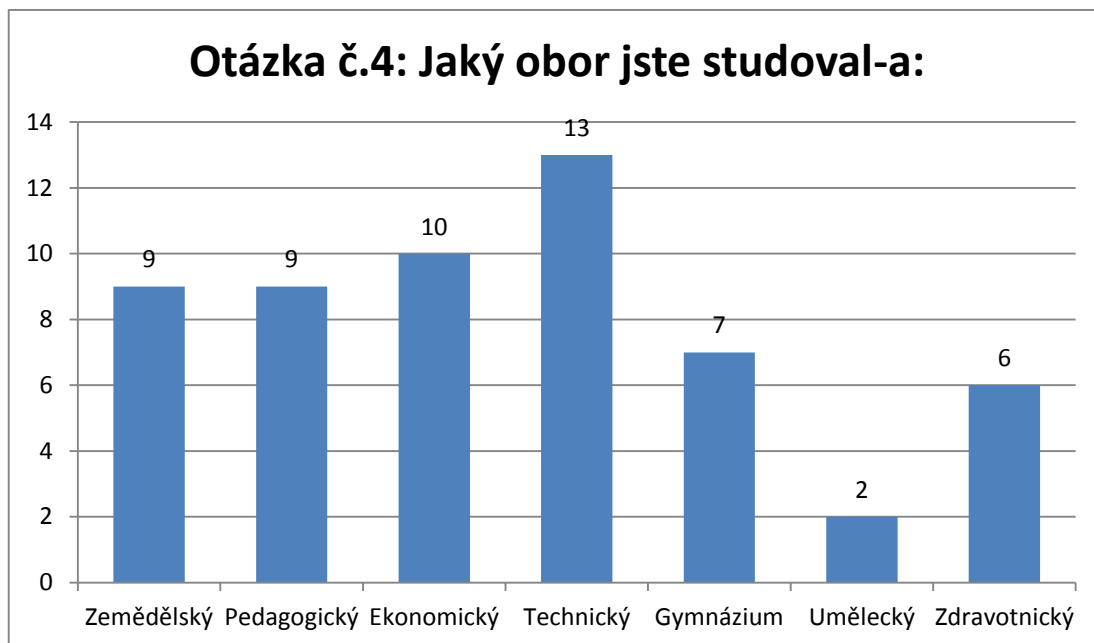
Odpovědi zbylých osmnácti otázek jsem vyhodnotila a znázornila pomocí grafů.

Graf 1_Otázka č.3: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání; ZDROJ vlastní

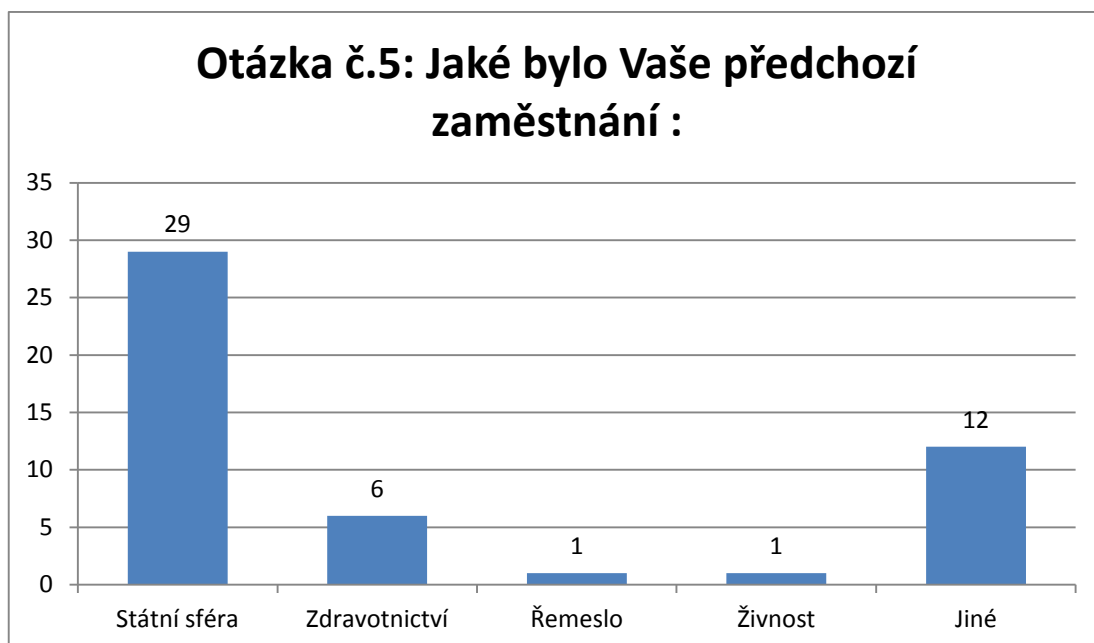
První grafické znázornění ukazuje, že 45 % seniorů vystudovalo vysokou školu s titulem magistr-a nebo inženýr-ka. Druhou nejpočetnější skupinou byli senioři se středoškolským vzděláním ukončeným maturitou (41 %), vyšší odborná škola byla nejvyšším dosaženým vzděláním pro 8 účastníků (14 %), jeden účastník měl vystudovanou střední školu s výučním listem (konkrétně automechanik) a bakalářský titul neměl žádný z dotázaných. Absenci bakalářů připisuji faktu, že až v roce 1999, kdy byla podepsána Boloňská dohoda, se začalo vysokoškolské studium v Evropě, tedy i u nás v České republice, rozdělovat na bakalářské a magisterské. Naopak zastoupení na vyšších odborných školách (VOŠ) může být ovlivněno stejnou

událostí, a to tak, že lidé si ke svému povolání, které vykonávali s dokončeným středoškolským vzděláním s maturitou, dodatečně dodělali ještě VOŠ. Výsledky první otázky mi potvrdily hypotézu, že vzdělaní lidé se chtějí dále vzdělávat, rozvíjet již získané vědomosti a chtějí tak prodloužit období své mentální zdatnosti a podpořit psychickou odolnost.

Graf 2_Otázka č.4: Jaký obor jste studoval-a;; ZDROJ vlastní

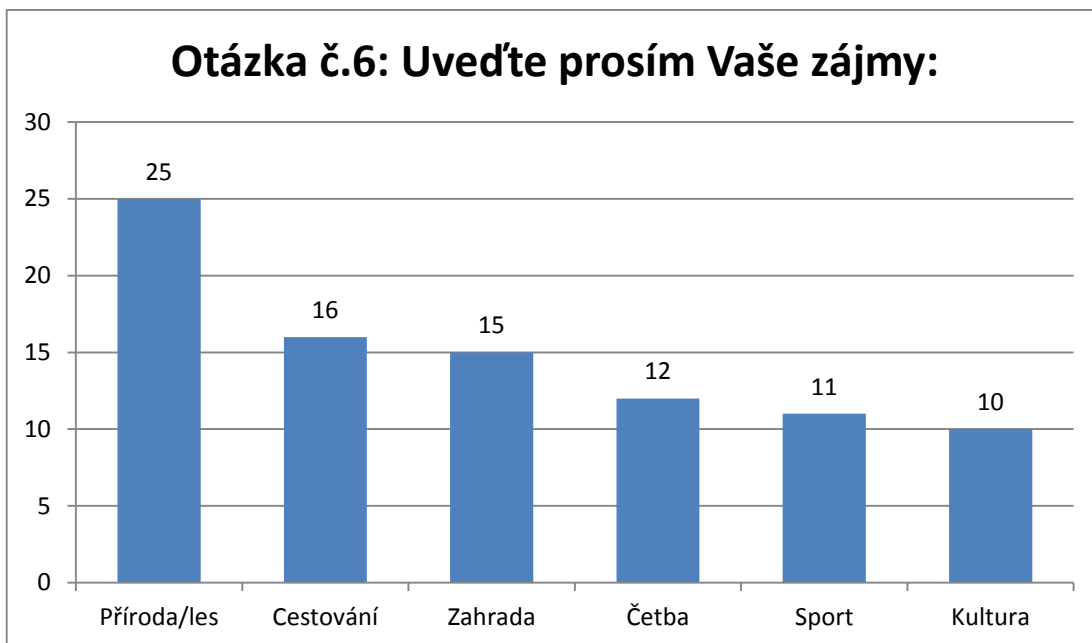
Otázka číslo čtyři byla jednou ze čtyř otevřených otázek. Tudíž se mi vyhodnocovala obtížněji, neboť jsem dostala téměř od každého respondenta jinou odpověď. Musela jsem si tedy vytvořit kategorie tak, aby se dala kategorizovat každá z odpovědí. Odpovědi mě velmi překvapily, neboť jsem čekala, že většina z účastníků kurzu na FLD bude mít vystudován obor se zemědělským zaměřením. Opak byl pravdou a složení posluchačů je nadmíru pestré. Nejvíce odpovědí (23 %) bylo zaměřeno na technické obory, naopak nejméně bylo uchazečů, kteří vystudovali umělecký obor (4 %). Z rozmanitosti vyplývá, že dříve vystudovaný obor nemá vliv na účasti kurzů U3V.

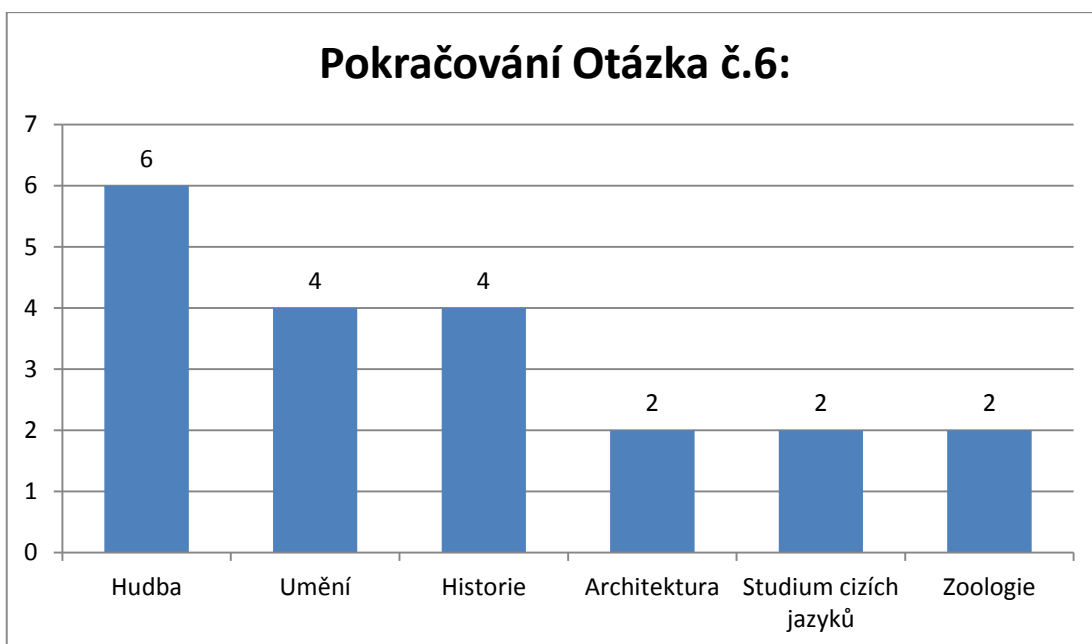
Graf 3_Otázka č.5: Jaké bylo Vaše předchozí zaměstnání;; ZDROJ vlastní

V další otázce jsem zjišťovala, kde byli respondenti zaměstnáni, čemu se věnovali. Na tuto otázku odpovědělo 88 % účastníků (49 z 56 dotázaných). Co mělo vliv na respondenty, kteří neodpověděli, mi není známo.

Nadpoloviční většina byla zaměstnána ve státní sféře (52 %) a následně druhá nejpočetnější skupiny byla ze zdravotnictví (11 %). 12 dotázaných zaznamenalo jinou odpověď, z čehož 17 % uvedlo jako své předchozí zaměstnání pojišťovnu, 17 % uvedlo, že se věnovali filmu (střihač-ka) a zbylé odpovědi byly každá ojedinělá, například auditor, projektant, zahraniční obchod a další. Jeden z účastníků se věnoval řemeslu a jeden byl živnostníkem.

Graf 4 _Otázka č.6: Jaké jsou Vaše zájmy;; ZDROJ vlastní

Graf 5 _Pokračování Otázka č.6;; ZDROJ vlastní

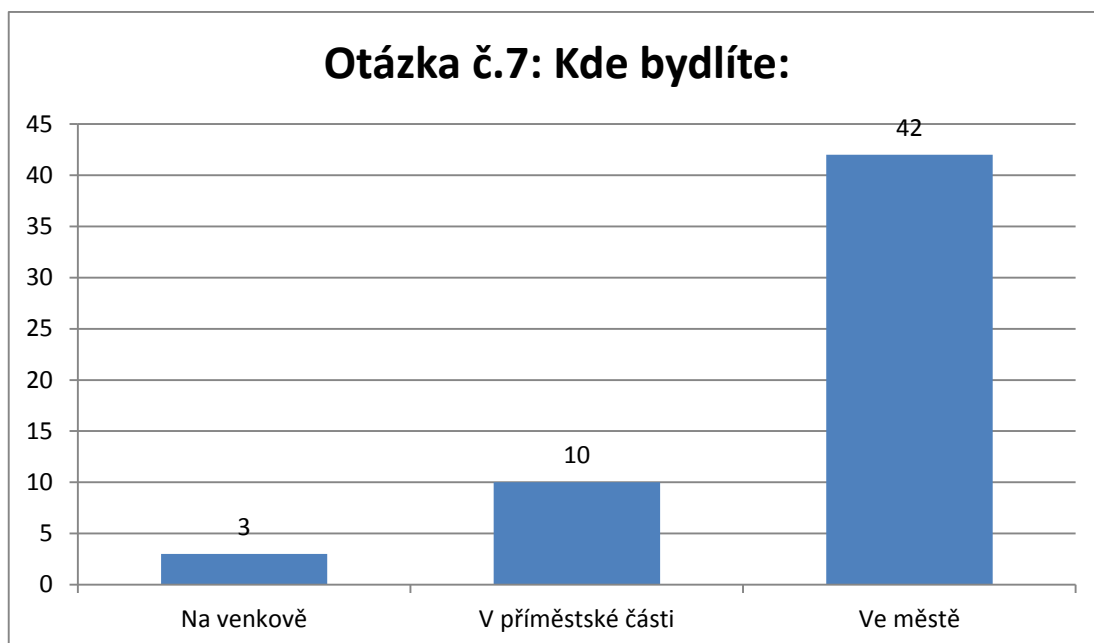
V šesté otázce jsem se zaměřila na zájmy účastníků kurzů. Celkem jsem získala 116 a 109 z nich interpretuji ve dvou grafech, zbylých sedm odpovědí bylo vyřčeno samostatně. Šetření přineslo nepříliš překvapivé výsledky, neboť většinu

z dotázaných zajímá především příroda a les (22 %), cestování (14 %) a zahrada (13 %). 10 % z dotázaných má rádo literaturu a téměř stejné množství má rádo sport. U sportu se konkrétně nejvíce vyskytovala odpověď „jóga“. Seniors také mimo jiné zajímá kultura (6 %), nejčastěji divadlo.

Co mě ale překvapilo, bylo zjištění, že jen jeden respondent uvedl do svých zájmů rodinu a jen jeden přátele. Nabídla se mi otázka, zda tyto dvě položky senioři vnímají jako samozřejmé a ne jako část svých zájmů, jak to máme v oblibě my v naší generaci.

Mezi zbylých pět samostatných odpovědí patřilo šití, věda, biologie, auta a stavebnictví.

Žádný z dotázaných neuvedl mezi svými zájmy vzdělávání, za to dva účastníci zařadili do svých zájmů studium cizích jazyků.

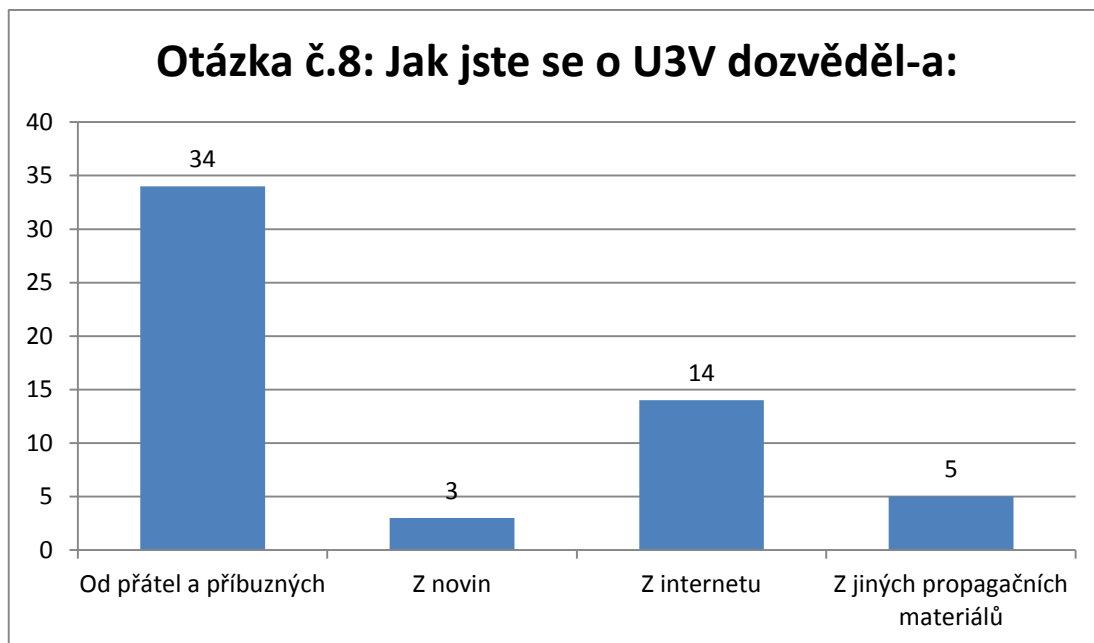

Graf 6_Otázka č.7: Kde bydlíte;; ZDROJ vlastní

Další otázka v dotazníku přinesla jasnou odpověď na můj předpoklad. Předpokládala jsem, že většina účastníků U3V bydlí ve městě a to se i potvrdilo. Z 55-ti odpovědí bylo 42 odpovědí „ve městě“. Přibližně 76 % dotázaných žije ve městě, 18 % dotázaných žije v příměstské části a jen 6 % dotázaných žije na venkově.

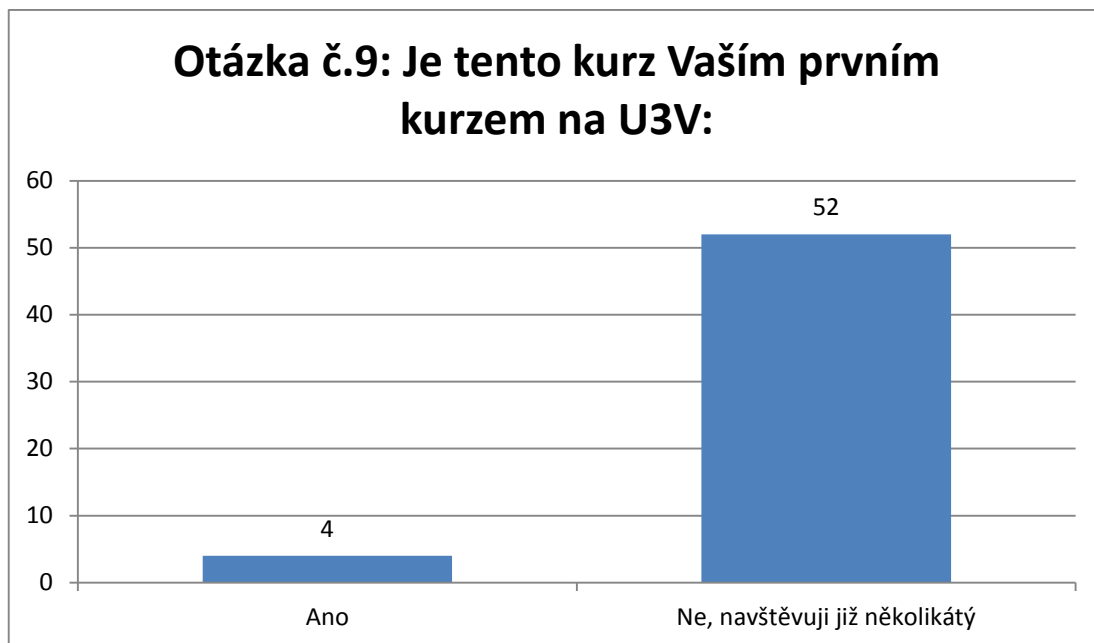
Skutečnost může být ovlivněna především tím, že se Univerzita třetího věku, kde probíhalo mé dotazníkové šetření, nachází ve městě. Pro seniory žijící mimo město je mnohem náročnější se dopravit do místa konání, ať už kvůli délce trvání cestování, nebo kvůli finančním prostředkům s cestováním spojených.

Je možné, že senioři žijící na venkově se zapojují spíše do Virtuálních univerzit třetího věku (VU3V).

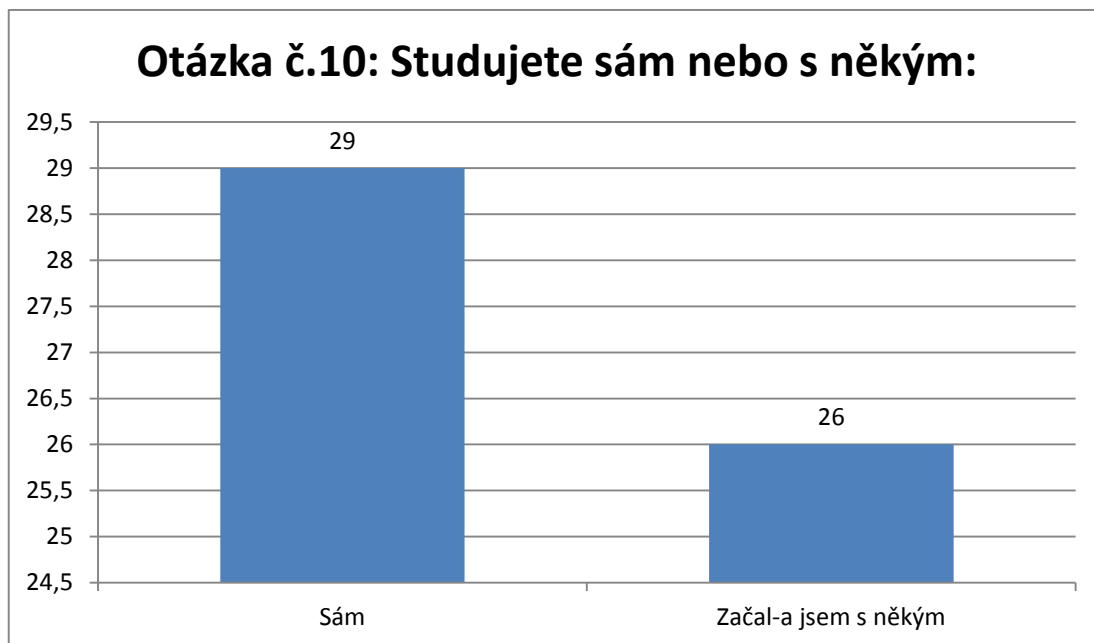
Graf 7 _Otázka č.8: Jak jste se oU3V dozvěděl-a;; ZDROJ vlastní

61 % seniorů se o U3V dozvědělo od svých přátel nebo příbuzných. Začali kurzy navštěvovat díky dobré referenci od lidí, kterým důvěřují. Druhá nejčastější odpověď, konkrétně v 25 %, byla z internetu. Česká zemědělská univerzita má přímo své webové stránky zabývající se kurzy U3V. Dostupné jsou na internetové adrese <http://u3v.czu.cz>. Mé očekávání bylo, že nejvíce seniorů se dozvědělo o Univerzitách třetího věku z novin, což se nepotvrdilo, ale naopak vyvrátilo. Tuto možnost označili jen tři respondenti. Číslo je skutečně nízké, vzhledem k tomu, kolik deníků, týdeníků a měsíčníků přímo v Praze vychází. To, že čtvrtina seniorů se o kurzech dozvěděla prostřednictvím internetu, potvrzuje, že generace nynějších seniorů čím dál více využívá moderní technologie a použití počítače a internetu jim není cizí. Z ostatních propagačních materiálů se o U3V dozvědělo jen 9 % účastníků, což mi přijde jako poněkud nízké číslo, protože si myslím, že ČZU klade na propagaci všech svých aktivit dostatečný důraz.

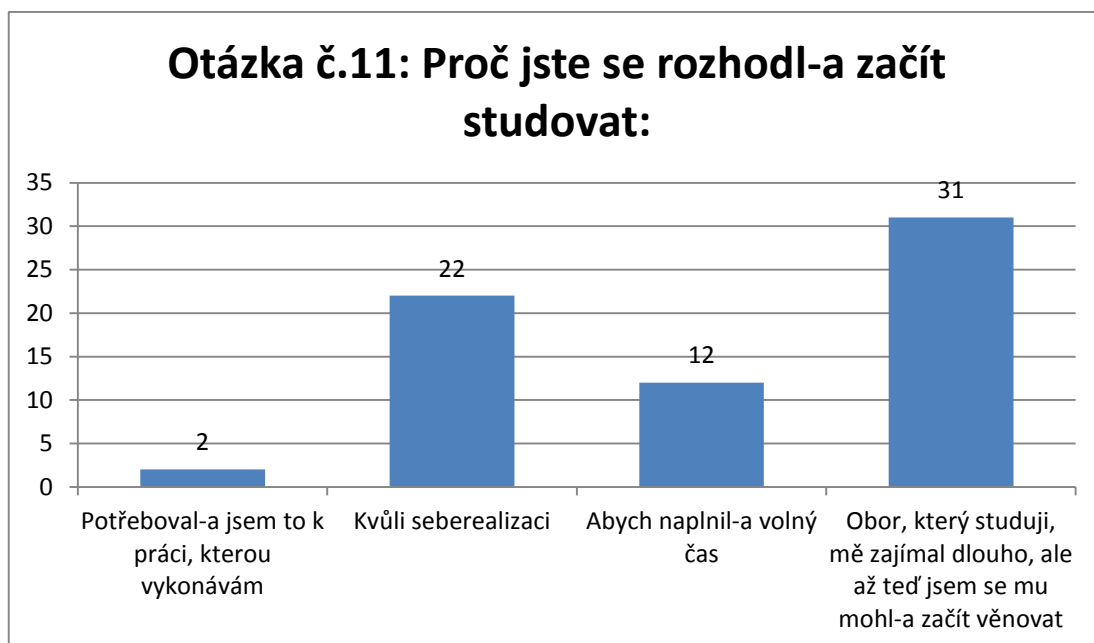
Graf 8 _Otázka č.9: Je tohle Váš první kurz na U3V.; ZDROJ vlastní

Zde lze vidět, že Česká zemědělská univerzita má své stále posluchače U3V. 93 % seniorů odpovědělo, že kurz, na kterém probíhalo mé dotazníkové šetření, není jejich první kurz, který navštěvují. Nováčci tvořili pouze sedm procent. Čtyři z dotázaných konkrétně doplnili, kolik let se již účastní přednášek na U3V. Dva ze čtyř se účastní již 13 let, jedna posluchačka 8 let a poslední ze čtyř posluchačů navštěvuje takto zaměřené kurzy dokonce již šestnáctým rokem. Z toho vyplývá, že kvalita na U3V pod ČZU v Praze je vysoká a kurzy se účastníkům líbí, jinak by se na ně nevraceli. Je obdivuhodné, že lidé, kteří se již kvůli profesnímu životu nemusí dále vzdělávat, se i přesto do lavic rádi vrací a chtějí zůstat déle aktivní a v kontaktu s dalšími lidmi. Proč se kurzu účastní, jsem se dotazovala více v otázce číslo jedenáct.

Graf 9_Otázka č.10: Studujete sám nebo s někým;; ZDROJ vlastní

Díky této otázce jsem chtěla zjistit, kde je motivačním faktorem i kontakt s jinou studující osobou. Jedním z motivů je i sociální kontakt a zvládnání změn, ať už těch psychických nebo fyzických. Na tuto otázku jsem však dostala vyváženou odpověď, 52 % odpovědělo, že studuje samo a zbylých 48 % odpovědělo, že studuje s někým. Jeden z 56 respondentů neodpověděl. Musím tedy přehodnotit své očekávání, že senioři studují kvůli sociálnímu kontaktu se stejně zaměřenými osobami, neboť převládá skupina seniorů, kteří studují sami.

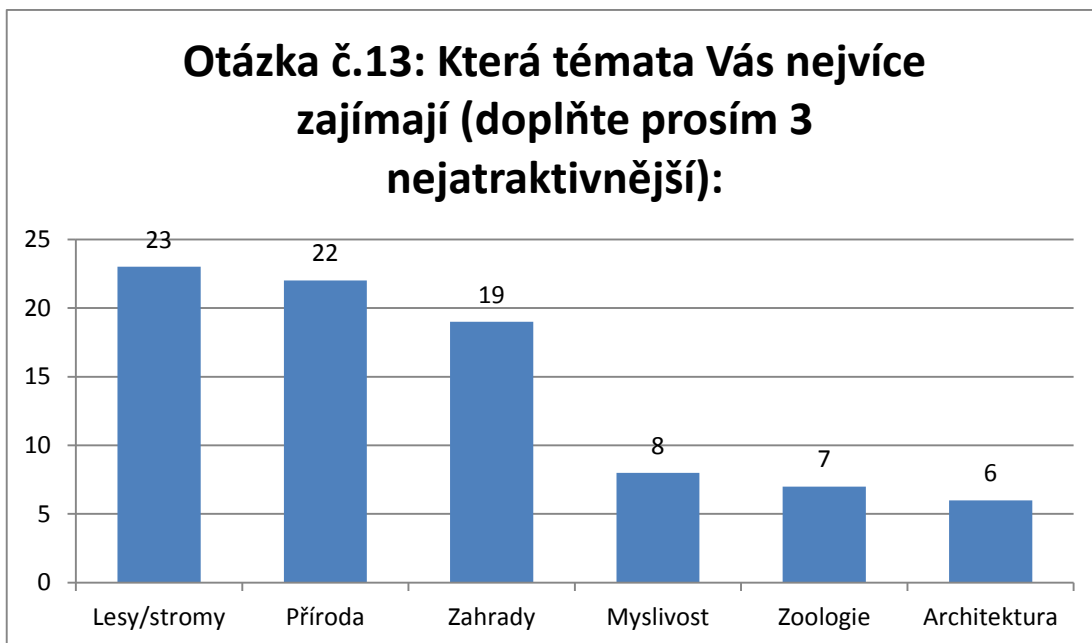
Graf 10_Otázka č.11: Proč jste se rozhodl-a začít studovat;; ZDROJ vlastní

Desátý graf znázorňuje, proč se lidé v postproduktivním věku rozhodli začít znovu studovat. Několik respondentů si vybralo hned dva důvody naráz, tudíž je odpovědí 67 od 56-ti seniorů. Nejčastěji si vybrali odpověď „Obor, který studuji, mě zajímal dlouho, ale až teď jsem se mu mohl-a začít věnovat“ a to v 46 %. To i vysvětluje odpovědi u otázky číslo čtyři, protože tam jsem zjistila, že jsou respondenti z mnoha oborů a nemají toho moc společného. V této otázce mi odpověděli, že mají společný zájem o téma, ne jen o vzdělávání jako takové. Druhou nejčastější odpovědí byla potřeba seberealizace (33 %), následující příčku obsadila potřeba naplnění volného času (18 %) a na posledním místě byly dvě odpovědi, že dotazovaný potřeboval získat informace k práci, kterou vykonává (3 %). Předpokládala jsem, že nejčastější odpověď bude vztažená k seberealizaci, z důvodu Maslowovy hierarchie potřeb. Ovšem jako atraktivnější se ukázal být osobní zájem, kterému se díky volnému času mohou senioři věnovat.

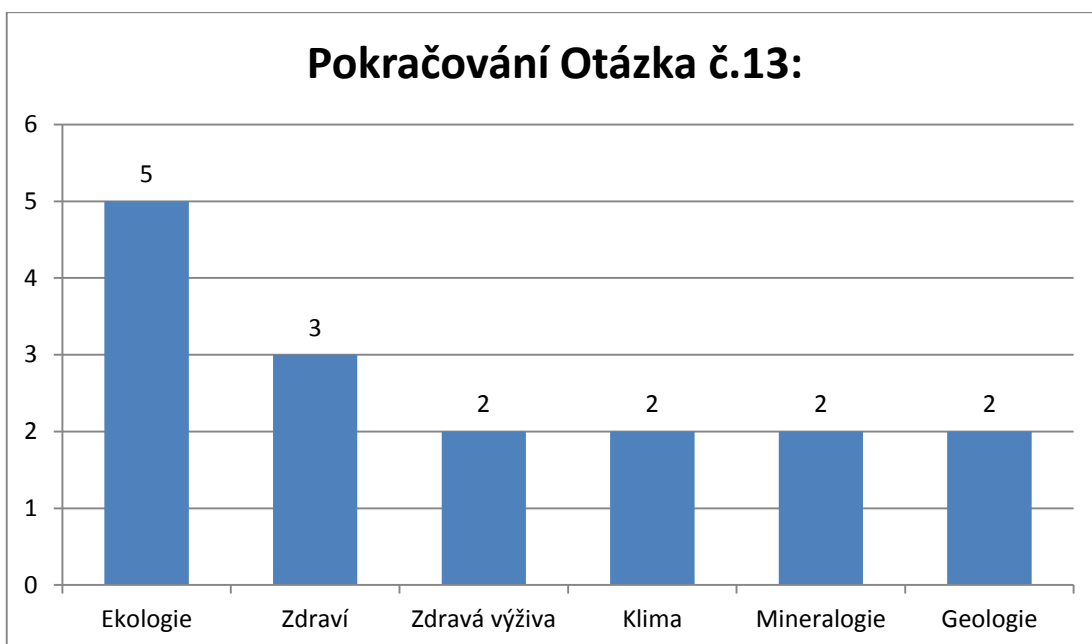

Graf 11_Otázka č.12: Znáte nějakého vrstevníka, který se aktivně vzdělává; ZDROJ vlastní

V následujícím grafu můžeme vidět, že 95 % dotazovaných zná někoho jiného, kdo se aktivně účastní vzdělávacích aktivit. Což vypovídá o tom, že ač v otázce číslo 10 odpovědělo více seniorů, že se vzdělávají sami, téměř všichni někoho dalšího, kdo se aktivně vzdělává, zná. Sociální kontakt jim tedy nechybí, a navštěvují daný kurz čistě ze zájmu. Tudiž nám i vyhodnocení této otázky potvrzuje data zjištěná v otázce předchozí. Z odpovědí se dá vyvodit, že senioři, kteří se vzdělávají, mají svou „komunitu“ a jsou v kontaktu s ostatními vzdělávajícími se seniory.

Graf 12_Otázka č.13: Která témata Vás nejvíce zajímají (doplňte prosím 3 nejatraktivnější); ZDROJ vlastní

Graf 13_Pokračování Otázka č.13.; ZDROJ vlastní

Mezi nejfrekventovanější odpovědi na otázku, jaká témata seniory nejvíce zajímají, patřily opět lesy, stromy, zahrada dále také myslivost, architektura, zoologie a

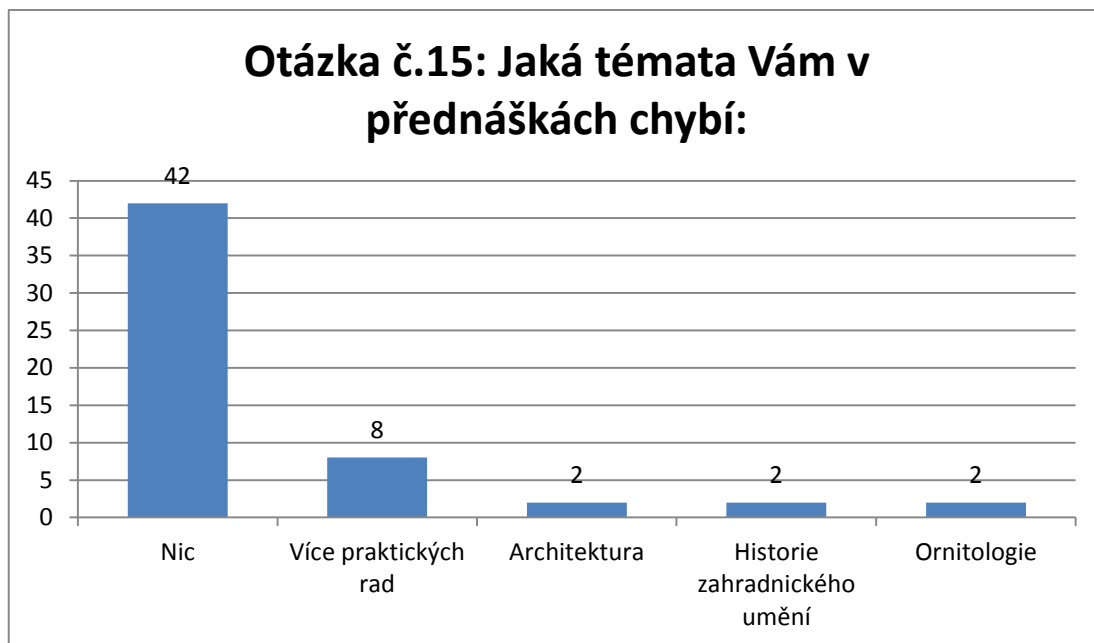
ekologie. Téměř všechny odpovědi jsou více či méně spojeny s tématy, které nabízí ve svých kurzech U3V pod FLD. Vzhledem k otázce číslo 15, která se zabývala tím, co seniorům na přednáškách chybí, lze vyčíst, že témata, která je nejvíce zajímají, obsahuje i jejich kurz, neboť je neuvedly jako témata, která jim na přednáškách chybí.

I v této otázce se potvrdilo, že kurz navštěvují lidé, kteří mají podobné zájmy a záliby. Už teď by se tedy dalo potvrdit, že se jedná o zájmové vzdělávání.

Graf 14_Otázka č.14: Jste spokojeni s výběrem přednášek;; ZDROJ vlastní

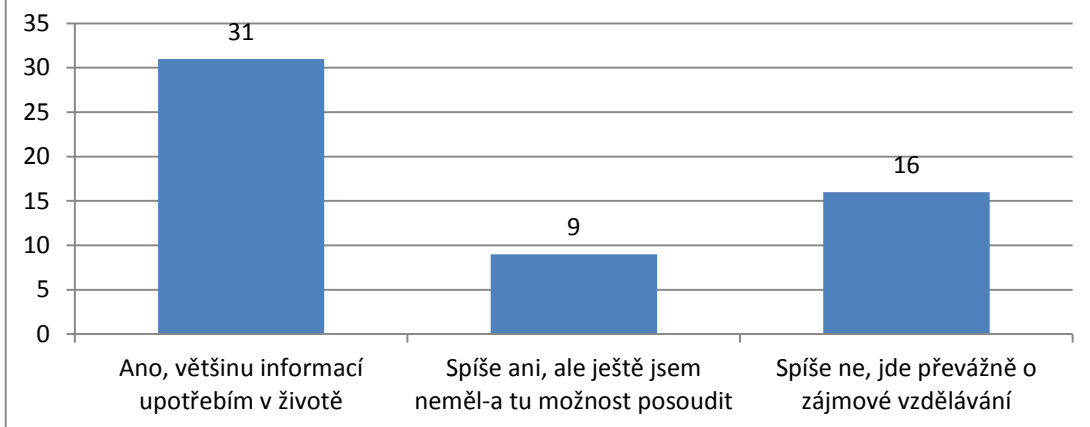
V příloze č. 2 se nachází soubor, který zaznamenává rozpis přednášek pro konkrétní dvousemestrální kurz, kde jsem provedla šetření. V otázce číslo čtrnáct mě zajímalo, zda účastníkům vyhovují vybraná témata přednášek. Otázka se vyhodnocovala nejlépe ze všech dvaceti, protože odpověď byla jednoznačná. 100 % seniorů je spokojeno s výběrem témat na přednášky. Tento fakt znovu potvrzuje kvalitu, kterou mají U3V na ČZU. A především kvalitu dalšího vzdělávání Fakulty lesnické a dřevařské. Očekávala jsem, že někteří dotázaní spokojeni nebudou, že například očekávaly od přednášek něco jiného nebo si nezvolily správné téma. Všichni posluchači si ale vybrali přesně podle toho, o co se zajímají a FLD kvalitně naplňuje jejich očekávání.

Graf 15_Otázka č.15: Jaká témata Vám v přednáškách chybí;; ZDROJ vlastní

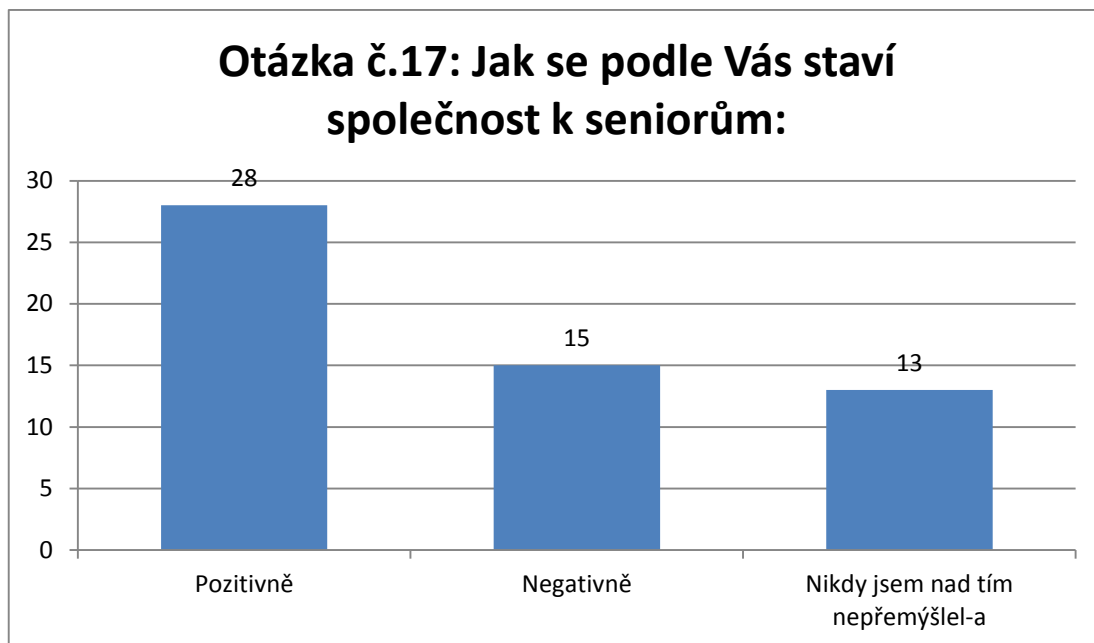
Patnáctá otázka navazuje na předešlou otázku, kdy jsem se ptala na spokojenost s výběrem přednášek. V patnácté otázce se tážu, jaká témata účastníkům v přednáškách chybí. Beru-li v potaz, že 100 % dotázaných je s výběrem přednášek spokojeno, nemůže mě překvapit, že 75 % uvedlo, že jim v přednáškách nic nechybí. Více praktických rad a praktického znázornění by uvítalo 14 %. Následovně 4 % by uvítala téma zabývající se architekturou, 4 % historií zahradnického umění a 4 % ornitologií.

Otázka č.16: Myslíte si, že informace, které se na kurzech dozvíte, se Vám budou v praktickém životě hodit:

Graf 16_Otázka č.16: Myslíte si, že informace, které se na kurzech dozvíte, se Vám budou v praktickém životě hodit;; ZDROJ vlastní

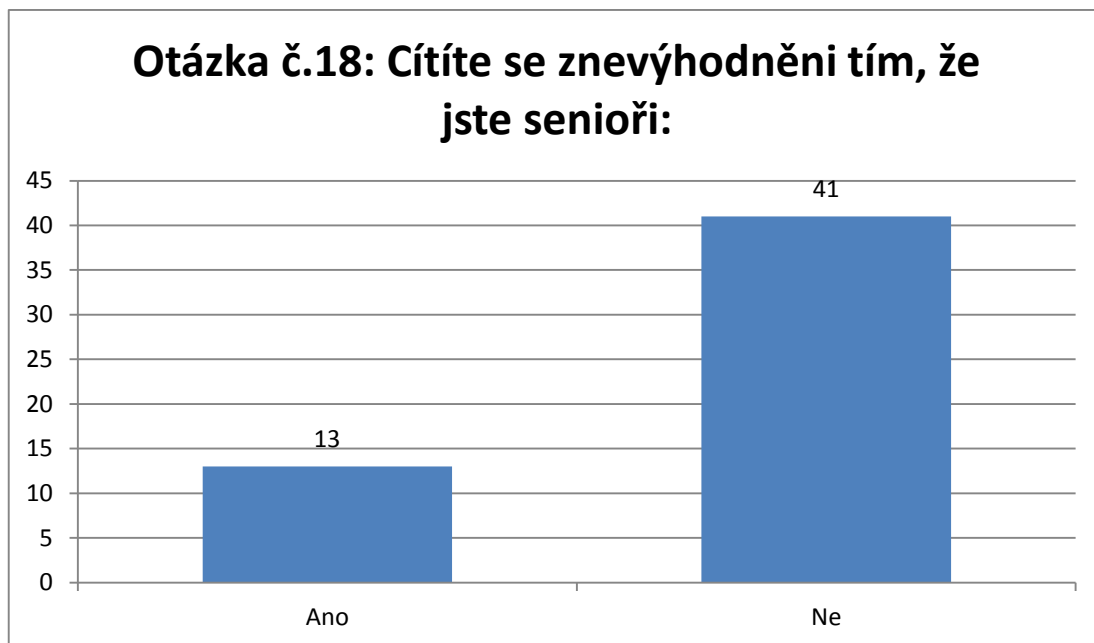
Nadpoloviční většina seniorů (55 %) má dojem, že většinu informací, které získají na kurzech, upotřebí v praktickém životě. Druhou nejčastější odpovědí byl protipól, že jde převážně o zájmové vzdělávání a tudíž nebude upotřebeno v praktickém životě (29 %). Neutrálně odpovědělo 16 %. Myslím, že senioři, kteří odpověděli, že informace v praktickém životě upotřebí, byli ti stejní, pro které je jejich zájmem příroda, zahrada, les a ekologie. Jedna z respondentek mi dokonce prozradila, že díky kurzům sestavila již čtyři rodokmeny.

Graf 17_Otázka č.17: Jak se podle Vás staví společnost k seniorům;; ZDROJ vlastní

Otázka číslo sedmnáct a otázka nadcházející mi přinesla zajímavá zjištění. Je pozitivní, že si 50 % seniorů myslí, že se k nim společnost staví pozitivně. 27 % dotázaných si však myslí, že postoj společnosti je negativní a 23 % dotázaných nad tím nikdy nepřemýšleli.

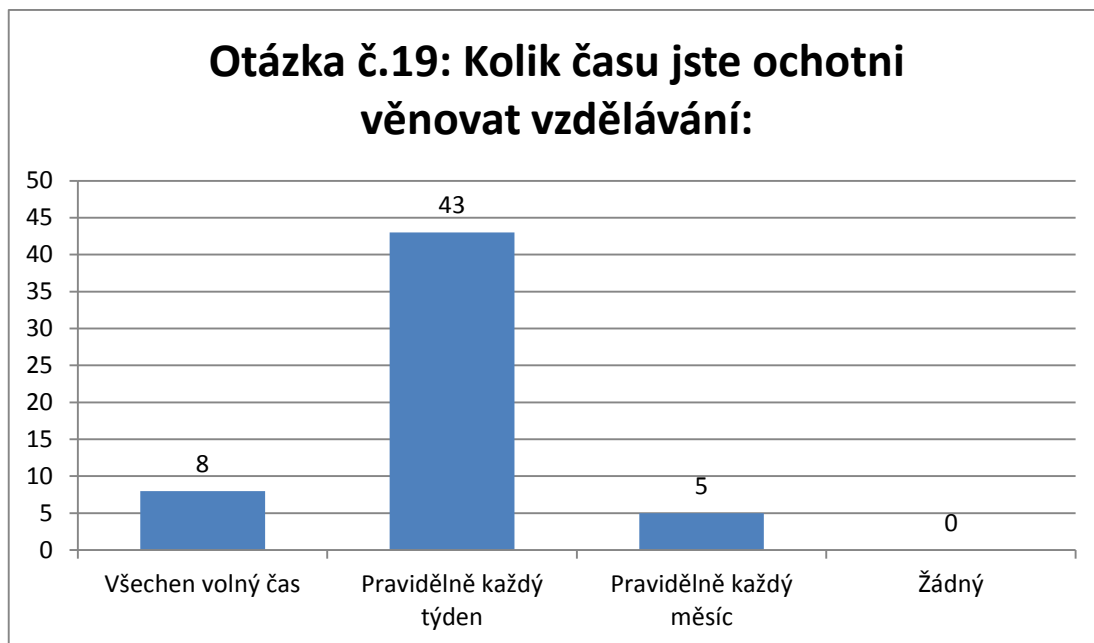
Po vyhodnocení následující otázky se dostanu ke skutečnostem, o kterých jsem psala, že jsou zajímavá.

Graf 18_Otázka č.18: Cítíte se znevýhodnění tím, že jste senioři;; ZDROJ vlastní

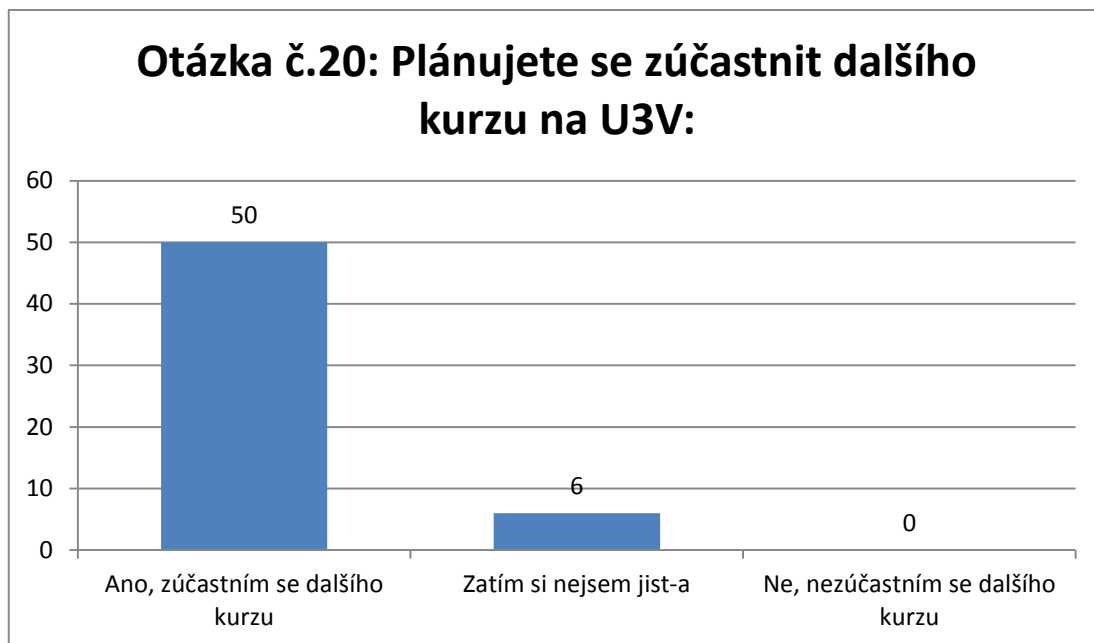
Na grafu můžeme vidět, že 76 % seniorů, kteří na otázku odpověděli, se necítí znevýhodnění tím, že jsou seniory. Znevýhodněno se cítí 24 % odpovídajících.

Detailně jsem prošla každý dotazník zvlášť a zjistila jsem, že 73 % z těch, co odpověděli, že se společnost k seniorům staví negativně, si ale nemyslí, že by byli znevýhodnění tím, že jsou seniory. A naopak 18 % z respondentů, kteří odpověděli, že se společnost staví k seniorům pozitivně, si i přesto myslí, že je nevýhoda být seniorem. Když jsem dotazník sestavovala, nenapadlo mě, že by mohli být pocity seniorů tolik protichůdné. Myslela jsem, že ti, co odpoví, že se společnost k seniorům staví pozitivně, neodpoví, že jsou znevýhodnění svým statutem seniora. Naopak bylo pozitivní zjistit, že ač si někteří myslí, že se společnost k seniorům staví negativně, sami nepocítují nevýhodu v tom, že jsou seniory.

Graf 19_Otázka č.19: Kolik času jste ochotni věnovat vzdělávání; ZDROJ vlastní

V předposlední otázce jsem se snažila zjistit, kolik času jsou ochotni senioři věnovat vzdělávání. Předpokládala jsem, že nikdo nevybere čtvrtou odpověď, tedy žádný čas, a to se mi následně potvrdilo. 77 % dotázaných respondentů uvedlo, že vzdělávání jsou ochotni se věnovat každý týden pravidelně, proto jsou i kurzy U3V nabízeny s týdenní periodou, pravidelně dva semestry či více. Pozitivním zjištěním byla skutečnost, že 14 % dotázaných jsou ochotni věnovat všechny volný čas ke studiu. To je nejspíš i důvod toho, proč v otázce číslo šest, která se zabývala zájmy respondentů, uvedl jen jeden, že jeho zájmem je rodina a jen jeden uvedl přátele.

Graf 20_Otázka č.20: Plánujete se zúčastnit dalšího kurzu na U3V.; ZDROJ vlastní

Poslední otázka zjišťovala, kolik účastníků má v plánu zapsat se na další kurz. Nikdo z dotázaných neplánuje se nezúčastnit, 11 % seniorů si zatím nejsou jisti, zda budou další kurz navštěvovat a zbylých 89 % se dalšího kurzu zúčastní. Je tedy zřejmé, že senioři mají stále zájem se vzdělávat a nabývat nových vědomostí a dovedností.

5.3. Shrnutí

Díky průzkumu pomocí dotazníku se nám ukázalo několik pozoruhodných výsledků. Hned v úvodu bylo odhaleno, že 75 % účastníků byly ženy, nejčastěji ve věku od 60-74 let. Nejpočetnější skupinu seniorů (45 %) tvořili ti, co měli terciální vzdělání s magisterským titulem, a s bakalářským titulem nebyl žádný z respondentů. Nejčastější vystudovaný obor byl technický (23 %), ale pozadu nezůstaly ani obory zemědělské či ekonomické. V této otázce panovala velká rozmanitost odpovědí. 52 % účastníků pracovalo ve státní sféře. Zájmy seniorů jsou zaměřené především na přírodu, zahradu, cestování, četbu, hudbu a kulturu. Jen jeden ale odpověděl, že mezi jeho zájmy je i rodiny a přátele ve svých zájmech uvedl taktéž jen jeden respondent. 42 dotazovaných, tedy 76 %, žije ve městě a naopak jen 6 % žije na venkově. O U3V se dozvěděli především od přátel a rodiny (61 %), následně z internetu (25 %) a naopak nejméně z novin (5 %). 52 posluchačů (93 %) již navštěvují svůj několikátý kurz, a o něco více je početnější je skupina těch (52 %), co studují sami. Seniors na dalším vzdělávání nejvíce přitahuje obor, který je zajímal dlouho, ale k jeho studiu neměli dříve dostatek času (46 %) a následovně se vzdělávají z důvodu seberealizace (33 %). Téměř všichni účastníci (91 %) znají vrstevníka, který se aktivně vzdělává. Respondenty nejvíce zajímají témata: stromy a les, příroda, zahrady, myslivost a zoologie. Všichni dotázaní jsou spokojeni s výběrem přednášek a většině nic ve výběru nic nechybí (75 %). 14 % seniorů by uvítalo více praktických rad, následovaly individuální zájmy. 55 % posluchačů si myslí, že většinu informací, které se na kurzech dozví, upotřebí v praktickém životě. 50 % seniorů si myslí, že se k nim společnost staví pozitivně a 27 % zastává opačný názor. Pozitivně se ke své životní etapě staví 41 respondentů (76 %). 43 dotázaných (77 %) je ochotno vzdělávání věnovat pravidelně každý týden nějaký čas, 8 (14 %) dokonce všechnen svůj volný čas. 89 % respondentů se hodlá přihlásit na další kurz U3V a žádný se neplánuje nezúčastnit.

Ve shrnutí dotazníkové šetření bych ještě ráda porovnála své hypotézy s konkrétními výsledky od svého vzorku respondentů (56), které mám po vyhodnocení dotazníků.

1. **HYPOTÉZA** „Senioři, kteří se dále vzdělávají, jsou převážně vysokoškolsky vzdělaní lidé, kteří žijí ve městě.“
 - 1.1. Tato hypotéza se byla u daného vzorku respondentů platná, 76 % seniorů žijí ve městě a 45% má vysokoškolské vzdělání.

2. **HYPOTÉZA** „Senioři navštěvují kurzy U3V proto, aby si rozšiřovali znalosti a jejich paměť zůstala co nejdéle funkční.“
 - 2.1. Ve vzorku seniorů, se kterým jsem prováděla své šetření, se ukázalo, že je pravdivá i tato hypotéza. Senioři si rozšiřují znalosti v oblastech, ve kterých dříve neměli možnost se zdokonalovat. Jedná se o zájmové vzdělávání.

3. **HYPOTÉZA** „Senioři si vybírají kurzy U3V, protože mají v této životní fázi nadmíru volného času.“
 - 3.1. Toto tvrzení mi potvrdilo pouhých 18 % dotázaných, což bylo oproti mému očekávání nízké číslo.

4. **HYPOTÉZA** „Seberealizace je důležitá i v postproduktivním věku.“
 - 4.1. Ano, tuto mou hypotézu potvrdilo 33 % dotázaných, ač jsem vzhledem k nastudování Maslowovy hierarchie potřeb čekala vyšší číslo.

5. **HYPOTÉZA** „Senioři navštěvují kurzy z toho důvodu, že si myslí, že znalosti a dovednosti, které jim kurz přinese, budou užitečné i v praktickém životě.“
 - 5.1. Nadpoloviční většina dotázaných, konkrétně 55 % respondentů, si opravdu myslí, že informace, které získávají, jim budou užitečné i v jejich praktickém životě.

6. **HYPOTÉZA** „Senioři na kurzy docházejí především kvůli sociálním stykům se stejnou věkovou kategorií.“
 - 6.1. Tato hypotéza se mi prokazatelně nepotvrdila, protože větší část seniorů (52 %) uvedla, že studují sami. Na druhou stranu ale 91 % z dotázaných

uvedlo, že zná nějakého vrstevníka, který se aktivně vzdělává. Z toho usuzuji, že jim sociální kontakt nechybí a není pro ně tedy ovlivňujícím faktorem při přihlašování se na kurzy.

6 Závěr

Každý živý organismus je svým zrozením předurčen k tomu, že zestárne. Doposud nikdo nevyalezl nic, díky čemu by živý tvor dokázal mládnout. A to ani člověk, který je ve své říši nejinteligentnějším tvorem. Z toho vyplývá, že i lidé stárnou, dostávají se překročením pomyslného mezníku do postproduktivního věku, a je důležité, aby si tito lidé mohli zachovat svou důstojnost do úplného konce. Pro zlepšování kvality života a k posílení takzvaného aktivního stáří, je právě vzdělávání seniorů určeno. Pomáhá jim uspokojit potřeby a udržet je delší dobu aktivní, ať už po psychické nebo fyzické stránce, neboť spolu úzce souvisí. Výchova a vzdělávání jsou již v dnešní době chápány jako složky, které nás provází celým životem. Je tedy potřeba, aby k němu měli přístup opravdu všichni, nehledě na to, jaký mají chronologický věk. Vzdělávání se tak stává podstatnou složkou života, která je i v pokročilém věku důležitá k pochopení stále se vyvíjejícího a měnícího světa. Vzdělávání seniorům nenabízí pouze informace, ale také prostor k rozvoji a osobnímu růstu i v postproduktivním věku. Společnost by se měla snažit usnadnit seniorské populaci život, měla by být schopna reagovat na přání a potřeby této generace. Aby se i lidé ve své další, a poslední životní fázi, mohli cítit potřební, důležití a neodsunuti na druhé koleji.

Použitá literatura

ADAMEC, P., KRYŠTOF, D. *Univerzity třetího věku na vysokých školách*. Brno: PORTA DESIGN s.r.o., 2011, ISBN 978-80-210-5640-4.

BENEŠ, M. *Andragogika*. Praha: Grada, 2008, ISBN 978-80-247-2580-2.

CAKIRPALOGLU, P. *Úvod do psychologie osobnosti*. Praha: Grada, 2012, ISBN 978-80-247-4033-1.

HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. Praha: Havlíček Brain Team, 2010, ISBN 978-80-87109-19-9.

MILLER, I., NĚMEJC, K. *Evaluaace ve vzdělávání*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Institut vzdělávání a poradenství, 2014. ISBN 978-80-213-2455-8.

MÜHLPACHR, P. *Gerontopedagogika*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3345-2.

NAKONEČNÝ, M. *Emoce a motivace*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973. ISBN 17-306-73.

PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia, 2004. ISBN 978-80-200-1499-3.

PRŮCHA, J., VETEŠKA, J. *Andragogický slovník*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4748-4.

ŘÍČAN, P. *Psychologie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-560-8.

SAK, P., KOLESÁROVÁ, K. *Sociologie stáří a seniorů*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3850-5.

ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6.

ŠPATENKOVÁ, N., SMÉKALOVÁ, L. *Edukace seniorů*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5446-8.

VETEŠKA, J. *Aktuální otázky vzdělávání dospělých: andragogika na prahu 21.století*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011. ISBN 978-80-7452-012-9.

Elektronické zdroje

BÁNOVEC, L. *Dokumenty o dalším vzdělávání a celoživotním učení*. 2007, [online]. [cit. 2016-02-22]

Dostupný z: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/dokumenty-o-dalsim-vzdelavani-a-celozivotnim-uceni-1>>

HAVLÍČEK, J. *Univerzita třetího věku ČZU v Praze*. 2015, [online]. [cit. 2016-03-07]

Dostupný z: <<http://u3v.czu.cz/?r=3118>>

KLEVETOVÁ, D. *Kognitivní funkce a stárnutí*. 2012, [online]. [cit. 2016-02-03]

Dostupný z: <<http://zdravi.e15.cz/clanek/sestra/kognitivni-funkce-a-starnuti-466846>>

Projekce obyvatelstva České republiky 2013. 2013, [online]. [cit. 2016-02-22]

Dostupný z: <<https://www.czso.cz/csu/czso/projekce-obyvatelstva-ceske-republiky-do-roku-2100-n-fu4s64b8h4>>

Seznam obrázků a grafů

1. Seznam obrázků

Obrázek 1_Vztah mezi věkem a vybranými schopnostmi; ZDROJ vlastní	16
Obrázek 2_Maslowova hierarchie potřeb; ZDROJ vlastní	19

2. Seznam grafů

Graf 1_Otázka č.3: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání; ZDROJ vlastní	29
Graf 2_Otázka č.4: Jaký obor jste studoval-a; ZDROJ vlastní.....	31
Graf 3_Otázka č.5: Jaké bylo Vaše předchozí zaměstnání; ZDROJ vlastní.....	32
Graf 4_Otázka č.6: Jaké jsou Vaše zájmy; ZDROJ vlastní	33
Graf 5_Pokračování Otázka č.6; ZDROJ vlastní	33
Graf 6_Otázka č.7: Kde bydlíte; ZDROJ vlastní	35
Graf 7_Otázka č.8: Jak jste se oU3V dozvěděl-a; ZDROJ vlastní	36
Graf 8_Otázka č.9: Je tohle Váš první kurz na U3V; ZDROJ vlastní.....	37
Graf 9_Otázka č.10: Studujete sám nebo s někým; ZDROJ vlastní	38
Graf 10_Otázka č.11: Proč jste se rozhodl-a začít studovat; ZDROJ vlastní	39
Graf 11_Otázka č.12: Znáte nějakého vrstevníka, který se aktivně vzdělává; ZDROJ vlastní.....	40
Graf 12_Otázka č.13: Která témata Vás nejvíce zajímají (doplňte prosím 3 nejatraktivnější); ZDROJ vlastní	41
Graf 13_Pokračování Otázka č.13; ZDROJ vlastní	41
Graf 14_Otázka č.14: Jste spokojeni s výběrem přednášek; ZDROJ vlastní	43
Graf 15_Otázka č.15: Jaká témata Vám v přednáškách chybí; ZDROJ vlastní	44

Graf 16_Otázka č.16: Myslíte si, že informace, které se na kurzech dozvíte, se Vám budou v praktickém životě hodit;; ZDROJ vlastní	45
Graf 17_Otázka č.17: Jak se podle Vás staví společnost k seniorům;; ZDROJ vlastní	46
Graf 18_Otázka č.18: Cítíte se znevýhodněni tím, že jste senioři;; ZDROJ vlastní	47
Graf 19_Otázka č.19: Kolik času jste ochotni věnovat vzdělávání;; ZDROJ vlastní....	48
Graf 20_Otázka č.20: Plánujete se zúčastnit dalšího kurzu na U3V;; ZDROJ vlastní .	49

Seznam příloh

1. Příloha DOTAZNÍK

Vážená paní, vážený pane,

Jsem studentkou třetího ročníku České zemědělské univerzity v Praze, Institutu vzdělávání a poradenství. Dotazníkové šetření slouží jako podklad pro praktickou část mé bakalářské práce na téma „*Univerzita třetího věku jako systém celoživotního vzdělávání*“.

Skládá se z **20-ti krátkých otázek**, jeho vyplnění zabere přibližně **5 minut** a je **zcela anonymní**. Výsledky budou sloužit pouze pro účely mé bakalářské práce.

Mnohokrát Vám děkuji za vyplnění a přeji Vám štěstí do dalšího studia.

- 1) Jaké je Vaše pohlaví:
 - a) Žena
 - b) Muž

- 2) Jaký je Váš věk:
 - a) 60-74
 - b) 75-89
 - c) 90 a více

- 3) Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání:
 - a) Maturita
 - b) VOŠ
 - c) Bakalářské studium
 - d) Magisterské studium

4) Jaký obor jste studovali:

.....

5) Jaké bylo Vaše předchozí zaměstnání:

a) Státní sféra

b) Zdravotnictví

c) Řemeslo

d) Živnost

e) Jiné :.....

6) Vaše zájmy:

.....

7) Uveďte prosím, kde bydlíte:

a) Na venkově

b) V příměstské části

c) Ve městě

8) Jak jste se o U3V dozvěděl-a:

a) Od přátel a příbuzných

b) Z novin

c) Z internetu

d) Z jiných propagačních materiálů

9) Je tohle Váš první kurz na U3V:

a) Ano

b) Ne, navštěvuji již několikátý kurz

10) Studujete sám nebo s někým:

a) Sám

b) Začal-a jsem s někým

- 11) Proč jste se rozhodli začít studovat:
- Potřeboval-a jsem to k práci, kterou vykonávám.
 - Kvůli seberealizaci.
 - Abych naplnil-a volný čas.
 - Obor, který studuji, mě zajímal dlouho, ale až teď jsem se mu mohl-a začít věnovat.
- 12) Znáte nějakého vrstevníka, který se aktivně vzdělává:
- Ano
 - Ne
- 13) Která témata Vás nejvíce zajímají (doplňte prosím 3 nejméně zajímavé) :
- -
 -
- 14) Jste spokojeni s výběrem přednášek:
- Ano
 - Ne
- 15) Jaká témata Vám v přednáškách chybí:
-
- 16) Myslíte si, že informace, které se na kurzech dozvíte, se Vám budou v praktickém životě hodit:
- Ano, většinu informací upotřebím v životě
 - Spíše ano, ale ještě jsem neměl-a tu možnost posoudit
 - Spíše ne, jde převážně o zájmové vzdělávání
- 17) Jak se podle vás staví společnost k seniorům:
- Pozitivně
 - Negativně
 - Nikdy jsem nad tím nepřemýšlel-a

18) Cítíte se znevýhodněni tím, že jste senioři:

- a) Ano
- b) Ne

19) Kolik času jste ochotni věnovat vzdělávání:

- a) Všechn volný čas
- b) Pravidelně každý týden
- c) Pravidelně každý měsíc
- d) Žádný

20) Plánujete se zúčastnit dalšího kurzu na U3V:

- a) Ano, zúčastním se dalšího kurzu
- b) Zatím si nejsem jist-a
- c) Ne, nezúčastním se dalšího kurzu

Ještě jednou Vám velice děkuji za vyplnění.

2. Příloha ROZPIS PŘEDNÁŠEK FLD U3

Dřeviny a bylinná vegetace ve městě, v zahradě a ve volné přírodě Témata přednášek

- Význam zeleně kolem nás (1.10.2015)
- Jak funguje zahrada a příměstská krajina? (8.10.2015)
- Biodiverzita – co nám vlastně říká a je vysoká biodiverzita vždy skutečně přínosem? (15.10.2015)
- Plané a zaplaňující našich zahrad a okolí sídel (22.10.2015)
- Vzácné a ohrožené rostliny okolí sídel (22.10.2015)
- Vzácné a ohrožené rostliny okolí sídel (29.10.2015)
- Odkud pochází naše běžné okrasné rostliny (5.11.2015)
- Rostlina jako kulturní symbol (12.11.2015)
- Křoviny, jejich vznik, pestrost, význam (19.11.2015)
- Ovocné dřeviny a jejich využití v krajině a ochrana genofondu starých odrůd (26.11.2015)
- Invazní a expanzivní druhy rostlin (3.12.2015)
- Fytoremediace – lze snížit znečištění v půdě rostlinou? (10.12.2015)
- Vývoj příměstské krajiny a vegetace podle starých map (17.12.2015)
- Výsadba dřevin- kdy, kam a jak, specifika prostředí (11.2.2016)
- Principy výsadby dřevin- zakládání parků, styly, historie, estetika (18.2.2016)
- Péče o dřeviny od výsadby po stáří – řez v různých stádiích vývoje (25.2.2016)
- Speciální péče o dřeviny-arboristika-diagnostika, ošetření, péče (3.3.2016)
- Legislativa a oceňování-legislativní rámec-co by měl vědět majitel zeleně a co jsou jeho povinnosti (10.3.2016)
- Památné dřeviny ČR (17.3.2016)

- Nejvýznamnější okrasné dřeviny našich zahrad a parků (24.3.2016)
- Nejvýznamnější okrasné rostliny kolem nás (31.3.2016)
- Co nás trápí – nejvýznačnější škůdci našich dřevin (7.4.2016)
- Exkurze – Prokopské údolí (14.4.2016)
- Exkurze - návštěva vybraného národního parku (21.4.2016)
- Test (28.4.2016)